

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Neža Mele

**Konstrukcija nacionalizma v športu: analiza televizijskih prenosov
olimpijskih iger v Londonu 2012**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Neža Mele

Mentorica: doc. dr. Vesna Laban
Somentor: izr. prof. dr. Peter Stanković

**Konstrukcija nacionalizma v športu: analiza televizijskih prenosov
olimpijskih iger v Londonu 2012**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

*You can't put a limit on anything.
The more you dream, the farther you get.*

~ Michael Phelps

Najlepša hvala mentorici, doc. dr. Vesni Laban in somentorju, izr. prof. dr. Petru Stankoviću za ves čas, ki sta mi ga namenila, in nasvete, ki so me usmerjali pri pisanju tega dela.

Hvala staršema in sestri za vso spodbudo tekom študija in za potrpežljivost v času nastajanja tega dela.

Velika zahvala pa gre tudi Mihi, ki mi je s svojim zaupanjem pomagal, da sem lahko to delo izpeljala v taki obliki, kot sem si ga zamislila.

Konstrukcija nacionalizma v športu: analiza televizijskih prenosov olimpijskih iger v Londonu 2012

Danes je nacionalizem vedno bolj prikrit, deluje subtilno in se skriva v vsakodnevnih praksah, ki jih ljudje ne zaznajo kot škodljive. Eno izmed takih polj, kjer je nacionalizem močno prisoten in deluje subtilno, je tudi šport. Na večjih mednarodnih športnih tekmovanjih sodelujejo športniki iz različnih držav, ki so opremljeni v drese nacionalnih barv, prisotne so državne himne in zastave, navijači pa močno stiskajo pesti za svoje športnike. Z navijanjem za športnike svoje države se ustvarja občutek nacionalne pripadnosti, pri tem pa se oblikuje »zamišljena skupnost« posameznikov, ki se med seboj ne poznajo. Športni novinarji pogosto v navalu emocij pretirano izražajo občutke pripadnosti naciji in ustvarjajo dihotomijo med »nami« in »njimi«. Ko se novinar opredeli, h kateri naciji pripada, se odmika od novinarskega načela objektivnosti. V magistrskem delu sem raziskovala, kako se nacionalizem konstruira v športu. S kritično diskurzivno in semiotično analizo sem analizirala televizijske prenose olimpijskih iger v Londonu 2012. Ugotavljala sem, kako športni novinarji preko retoričnih figur gradijo nacionalistični diskurz in kako vizualne podobe vplivajo na izgradnjo nacionalne zavesti.

Ključne besede: nacionalizem, šport, športno novinarstvo, olimpijske igre.

The construction of nationalism in sport: an analysis of television broadcasts of the Olympic Games in London 2012

Nowadays nationalism is more and more covert, subtle and hidden in everyday practices, which are not recognized as harmful. Sport is one of the areas, where nationalism is strongly present and subtle. Athletes from different countries participate at major international sport competitions. Their outfits are in national colours, there are national anthems and flags, and fans strongly support their national athletes. When fans cheer for their home athletes, they create a sense of national identity and »imagined community« of individuals who are not familiar with each other is formed as a result. Because of strong emotions sport journalists often excessively express their feelings of belonging to the nation and create a dichotomy between »us« and »them«. Journalist defines himself to which nation he belongs to and with this definition he deviates himself from the journalistic principles of objectivity. In this master's thesis I have explored how nationalism is constructed in sport. I used critical discourse and semiotic analysis to analyse television broadcasts of the Olympic Games in London 2012. I observed how sports journalists build discourse of nationalism through rhetorical figures and how visual images influence on the construction of national identity.

Key words: nationalism, sport, sport journalism, Olympic Games.

KAZALO

1	UVOD	7
2	NACIONALIZEM	10
2.1	Definicija nacionalizma – kaj je nacionalizem?	10
2.2	Ločevalne prakse »mi« in »oni«	15
2.3	Vsakdanji nacionalizem	16
2.4	Nacionalizem v slovenskem športnem prostoru.....	18
3	RAZVOJ ŠPORTA IN NJEGOV POJAV NA TELEVIZIJI	20
3.1	Zgodovina športa.....	20
3.2	Šport na televiziji	22
4	ŠPORTNO NOVINARSTVO	25
5	OLIMPIJSKE IGRE	31
5.1	Zgodovina olimpijskih iger	31
5.2	Komercializacija olimpijskih iger	32
5.3	Olimpijske igre v Londonu 2012.....	34
6	KONSTRUKCIJA NACIONALIZMA V ŠPORTU	37
6.1	Metodologija	37
6.2	Kritična diskurzivna analiza	38
6.2.1	Zlata medalja Urške Žolnir	40
6.2.2	Bronasta medalja Iztoka Čopa in Luke Špika	42
6.2.3	Bronasta medalja Rajmonda Debevca	45
6.2.4	Peto mesto Franke Anić	46
6.2.5	Šesto mesto Petra Kauzerja.....	47
6.2.6	Sedmo mesto Raše Srake Vuković	48
6.3	Semiotična analiza.....	49
6.4	Diskusija.....	63
7	ZAKLJUČEK	69
8	LITERATURA	72

SEZNAM SLIK

Slika 6.1: Judoistki Urška Žolnir (zgoraj) in Raša Sraka Vuković (spodaj).....	52
Slika 6.2: Veslača Iztok Čop in Luka Špik v dresu nacionalnih barv.....	53
Slika 6.3: Peter Kauzer.	54
Slika 6.4: Slovenska zastava na veslih Petra Kauzerja.	54
Slika 6.5: Trener Franke Anić v uradni trenerki slovenskih olimpijcev.....	55
Slika 6.6: Izpis rezultatov pri veslanju, judu, streljanju in kajak kanuju.	56
Slika 6.7: Urška Žolnir iz srednjega bližnjega plana.	57
Slika 6.8: Slovenska zastava med občinstvom iz splošnega plana.	57
Slika 6.9: Veslanje snemano iz splošnega plana.....	58
Slika 6.10: Kratice držav na koncu čolna.	59
Slika 6.11: Zmagovalca snemana iz srednjega plana.....	59
Slika 6.12: Rajmond Debevec v strelnem položaju.	60
Slika 6.13: Taekwondoistki iz daljnega plana.	61
Slika 6.14: Oznaka SLO na Kauzerjevem kajak kanuju.....	61
Slika 6.15: Raša Sraka Vuković iz srednjega plana.....	62

1 UVOD

Šport ni samo igra, ampak je »globoko družbeno in kulturno zakoreninjen pojav« (Šaver 2009, 13). Je eno izmed pomembnih elementov množične kulture in je povezan z zgodovinskimi dejstvi, kulturo nekega področja in tudi politiko (Šaver 2009, 13). Pri športu so predvsem na večjih mednarodnih tekmovanjih tako tekmovalci kot navijači prežeti z nacionalnim ponosom, vedno so prisotne državne zastave in himne, tekmovalci so oblečeni v drese, ki so v barvah države in so opremljeni z državnimi grbi. Starc (v Valant in drugi 2004) piše, da se je šport med ljudmi ves čas vzpostavljaj kot pomembna manifestacija nacionalnega ponosa in s tem povezane identifikacije. Telovadnice, stadioni in igrišča so od začetka svojega obstoja predstavljali polja, na katerih so države dokazovale in merile svoje moči (Starc 2003b, 911). Šport funkcionira kot simbol moči države, posamezniki pa se lahko preko tekmovalcev oblikujejo v skupnost, znotraj katere se lahko identificirajo.

V širšem smislu bi lahko rekli, da je nacionalizem »ideologija, ki postavlja narod v središče svojega zanimanja in poskuša prispevati k njegovi blaginji« (Smith 2005, 19). Danes mu pripisujemo različne pomene, med katerimi so tudi proces formiranja narodov, občutek ali zavest o pripadnosti narodu, nacionalni jezik in simbolika (Smith 2005, 15), kamor med drugim spadajo kolektivno lastno ime, nacionalne himne in zastave – vse to, kar je moč videti na športnih tekmovanjih. Nacionalizem postaja vedno bolj prikrit, skriva se v povsem vsakdanjih in samoumevnih praksah, ki jih naslovniki ne zaznajo kot škodljive (Billig v Kralj 2008, 120). Eno izmed takih polj, kjer nacionalizem deluje subtilno, sta tudi šport in športno novinarstvo. Šport je skupen vsem ljudem in ena izmed redkih stvari, ki tudi v času krize in razdvojenosti povezuje navijače kluba oziroma pripadnike istega naroda. Šport je za novinarje in občinstvo zanimiv, ker ga zaznamuje negotovost in nabitost s čustvi. Športne vsebine sodijo med najbolj gledane medijske vsebine (Ličen 2011), poleg tega pa je glede na primerjavo stroškov in branost oziroma gledanost medijsko obravnavanje športnih dogodkov razmeroma poceni (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 174).

Mediji imajo danes pomembno vlogo pri oblikovanju in reproduciranju različnih diskurzov (Pušnik 1999, 800) in mednje spada tudi nacionalistični. Pomemben element

pri konstrukciji nacionalne identitete je tudi šport (Pušnik 1999, 802). Novinarji pogosto pretirano izražajo občutke pripadnosti naciji in ustvarjajo dihotomijo med »nami« in »njimi« (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 178). Tekmec je prikazan kot utelešenje druge nacije in »naš sovražnik« (prav tam). Tudi Starc (2003b, 910) piše, da je ravno v športu prisotna živa temeljna funkcija nacionalizma, in sicer se skozi medijsko reproduciranje določajo in ohranjajo razlike med »našo« skupnostjo in tistimi zunaj nje.

Po mnenju različnih avtorjev (Anderson 1998; Pušnik 1999; Starc 2003b; Kuzmanić 2004; Pfister 2006; Kovačič 2010) igrajo mediji ključno vlogo pri produkciji, posredovanju in reprodukciji nacionalizma, zato si v magistrskem delu zastavljam ključno raziskovalno vprašanje: ***Kako se skozi televizijske prenose konstruira nacionalizem na primeru poletnih olimpijskih iger v Londonu 2012?*** Tako je cilj magistrskega dela s kritično diskurzivno in semiotično analizo ugotoviti, kako se v televizijskih prenosih poletnih olimpijskih iger v Londonu 2012 kaže nacionalistični diskurz.

Pri izdelavi magistrskega dela me bo zanimalo, s kakšnimi elementi nacionalizma – tu so mišljeni predvsem semantično-retorični elementi, kot so raba jezika, izbor besed komentatorja in nacionalna simbolika – se preko televizijskih športnih prenosov, kjer tekmujejo slovenski športniki, tvori nacionalistični diskurz, zato si zastavljam prvo raziskovalno vprašanje: *Katere elemente nacionalizma vsebujejo televizijski prenosi olimpijskih iger v Londonu 2012?* V publicističnem jeziku je raba jezika pogosto čustveno obarvana (Toporišič 1997, 73). Ker se s tem izraža pozitiven ali negativen odnos do poimenovanega, me bodo zanimale tudi značilnosti elementov nacionalizma v televizijskih športnih prenosih, zato si zastavljam drugo raziskovalno vprašanje: *Kakšne so značilnosti elementov nacionalizma, ki se pojavljajo v televizijskih prenosih olimpijskih iger v Londonu 2012?* Osredotočila se bom le na televizijske prenose tekem, kjer so tekmovali slovenski športniki in pri tem dosegli medaljo ali uvrstitev do 7. mesta. Pravico televizijskih prenosov olimpijskih iger v Londonu je od Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) kupilo Združenje evropskih radiotelevizij (European Broadcasting Union – EBU), katerega članica je tudi naša javna televizija, zato so bili prenosi olimpijskih iger predvajani na RTV Slovenija. Snemanje je potekalo s strani posebne agencije v okviru MOK, ki je zadolžena za radijsko in televizijsko pokrivanje iger, to je Olympic Broadcasting Services (OBS).

Magistrsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu se bom najprej posvetila nacionalizmu in njegovim definicijam, ločevalnim praksam »mi« in »oni«, banalnemu nacionalizmu in nacionalizmu v slovenskem športnem prostoru. Sledilo bo poglavje o športu, kjer bom predstavila zgodovino razvoja športa in razvoj športnega programa na televiziji. Četrto poglavje bo posvečeno športnemu novinarstvu, kjer bom zapisala nekaj o njegovem razvoju in značilnostih, o slovesu športnih novinarjev in prisotnosti nacionalizma v športnem novinarstvu. V petem poglavju bom predstavila olimpijske igre, njihov razvoj, komercializacijo in nekaj splošnih podatkov o olimpijskih igrah v Londonu leta 2012.

Nato bo sledil glavni, empirični del magistrskega dela. Najprej bom predstavila kritično diskurzivno in semiotično analizo, nato pa bom s pomočjo teh dveh metod analizirala televizijske prenose olimpijskih nastopov slovenskih športnikov. V analizo bom vključila šest prenosov tekem, kjer so trije slovenski tekmovalci dosegli medaljo, ostali trije pa so dosegli peto, šesto in sedmo mesto. Kovač, Starc in Doupona Topič (2005, 221) so v raziskavi *Šport in nacionalna identifikacija Slovencev* prišli do zaključka, da »so prav vrhunski rezultati naših športnikov najpomembnejši oblikovalec nacionalnega identifikacijskega zaznavanja Slovencev«, Petrović (v Kovač in drugi 2005, 5) pa dodaja, da »je nacionalna identifikacija po svoji naravi kratkoročna in jo lahko spremeni že nek povsem nepričakovan dogodek – športni uspeh oziroma neuspeh, ali pa način medijskega poročanja«.

Vsakodnevni procesi ustvarjanja nacije se dogajajo preko ritualiziranih simbolnih praks, ki pogosto zavzemajo formo spektakla, kamor spadajo tudi pomembna športna srečanja (Kralj 2008, 119). Ti športni spektakli so občinstvu posredovani preko medijev in ker imajo v izkušnji nacionalnega »čustva in občutja pomembno, morda najpomembnejšo vlogo« (Kralj 2008, 109) menim, da način medijskega poročanja o športnih dogodkih vpliva na nacionalno pripadnost in da je pri komentiranju tekem, kjer domači tekmovalci dosežejo vidnejši dosežek, komentiranje bolj čustveno in bolj dovzetno za vsebnost elementov nacionalizma, kar posledično pripomore k večji narodni identifikaciji. To je tudi razlog, zakaj sem se odločila za analizo nastopov, kjer so slovenski tekmovalci dosegli vidnejši uspeh. Magistrsko nalogo bom zaključila z razpravo, ki bo skušala pojasniti ugotovitve analize in jih postaviti v širši kontekst razumevanja.

2 NACIONALIZEM

Narod, nacionalnost in nacionalizem so pojmi, ki jih je izjemno težko natančno definirati in analizirati (Kralj 2008, 83). V središče razprav o teh treh pojmi je postavljen narod oziroma nacija, ki jo opredeljujejo jezik, skupno ozemlje, skupna zgodovina in kultura (podrazred katere je običajno religija) (prav tam). Rizman (1991, 33) piše, da se je v smislu politične zavesti o pripadnosti skupni kulturi nacionalizem pojavil v 18. in 19. stoletju, ko je prišlo do nastajanja nacionalnih držav, zatona absolutistične države in kapitalistične industrializacije v Evropi. Danes je nacionalizem kot ideologija prisoten po vsem svetu in prodira v vse sfere človekovega delovanja: politično, ekonomsko in kulturno (Mandelc 2011, 45).

2.1 DEFINICIJA NACIONALIZMA – KAJ JE NACIONALIZEM?

Razlikovanje med narodom in nacijo je bistvenega pomena, saj se nerazumevanje teh dveh stvari prenaša tudi na pojem nacionalizma. Največkrat ga predstavljajo kot politično izražanje lojalnosti do države, čeprav je pravilno, da se ga pri njegovi identifikaciji postavi v zvezo z narodom (Rizman 1991, 17).

Različni avtorji imajo na nacionalizem različen pogled, vendar Mandelc (2011, 46) piše, da »večino teorij nacionalizma zaznamuje moderni karakter oziroma pristop k fenomenu«. Avtorji, kot so Breuilly (1993), Gellner (1991), Giddens (1991), Hobsbawm (1983) in Anderson (1998), gledajo na narod in na vse, kar spada zraven, kot na zamišljene konstrukte. Te konstrukte so oblikovale predvsem elite, da bi zadovoljile oziroma legitimirale svoje politične cilje (Rizman 1991, 20). Pri formiranju narodov modernisti v sociologiji poudarjajo vlogo birokracije in kapitalizma. Še vedno pa je prisotna dilema, ali so narodi v prvi vrsti politične ali socialne in kulturne skupnosti (Rizman 1991, 20). Modernističnemu pogledu nasproti stojijo primordialisti Connor, Smith in van den Berghe, za katere so narodi realni in nekaj povsem naravnega. Po njihovem mnenju imajo narodi opraviti s prvinskimi vezmi, kot so občutja sorodnosti in razširjene družine (Rizman 1991, 20).

Van den Berghe (v Mandelc 2011, 68) zagovarja stališče sociobiološke teorije, ki je nova različica klasične primordialistične teorije. Po njegovem mnenju so družbene skupnosti (etnijska, narod) oblikovane na podlagi predpostavljenih fizičnih in celo kulturnih, dedno določenih vezi, kot so krvna zveza, fenotipske značilnosti, religija, jezik (Mandelc 2011, 68). Etničnost torej razlaga kot skupno, razširjeno sorodstvo, kot univerzalno in nujno naravno dejstvo. Etične meje pa so družbeno ustvarjene s pomočjo preferenčne endogamije in fizično s teritorialnostjo (van den Berghe v Mandelc 2011, 70).

Modernist Gellner (2008), čigar pogled na nacionalizem je neomarksistični, prepoznava nacionalizem kot značilnost moderne družbe. Gellner (2008, 1) nacionalizem definira kot politični nazor in ga povezuje predvsem s pojavom industrijske družbe. Po Gellnerju (2008) morata biti nacionalna in politična skupnost skladni, to pomeni, da med etničnimi mejami in mejami politične skupnosti oziroma države ne sme prihajati do razhajanja. Z drugimi besedami, nacionalizem po Gellnerju (2008) je oblika homogenosti, ki jo kot neizbežno dejstvo pogojuje industrijska družba, in nastopa kot instrument politične legitimacije. Po mnenju Gellnerja (v Mandelc 2011, 52) so narodi družbeni konstrukti, produkti nacionalizma in so interpretirani v okviru skupne kulture. Moderna nacionalna država pa je za Gellnerja (1991, 249) država, ki je homogena, izobražena, tehnično spretna in zaposlitveno gibljiva. Najpomembnejša industrija je izobraževanje, ki vceplja in prenaša misel o homogenosti kulture (prav tam).

Gellnerju in njegovim tezam se je zoperstavil Anthony Smith, ki sicer ne zanika modernega značaja narodov in nacionalizmov, vendar pravi, da lahko tudi v predmodernih obdobjih najdemo mnogo gibanj, ki spominjajo na moderni nacionalizem (Smith v Mandelc 2011, 54). Smith se je zoperstavil tudi Gellnerjevi tezi, da nacionalizem izumlja narode, kjer sploh še ne obstajajo. Dodaja namreč, da so poleg narodov in nacionalizmov izumljene tudi druge kulture, družbene organizacije in ideologije (Smith v Mandelc 2011, 55). Kako pa potem Smith, ki je vodilni predstavnik etno-simbolistične perspektive v študijah nacionalizma, definira nacionalizem? Smith (2005, 19–20) meni, da je nacionalizem ideološko gibanje, njegovi temeljni cilji pa so doseganje in ohranjanje samostojnosti, enotnosti in identitete prebivalcev, ki predstavljajo dejanski ali potencialni narod. Ta definicija postavlja dva poudarka. Prvi

je, da nacionalizem kot gibanje poleg doseganja narodne samostojnosti, enotnosti in identitete predpostavlja tudi ohranjanje teh značilnosti. Drugi poudarek pa sloni na predpostavki, da nacionalizem lahko obstaja tudi brez naroda oziroma da je za nacionalistično ideologijo dovolj le obstoj potencialnega naroda. S pojavom potencialnega naroda lahko pojasnimo realne situacije, ko skupina ljudi poskuša ustvariti narod, pri tem pa se sklicuje na abstrakten narod in na nacionalistično ideologijo (prav tam).

Connor (v Mandelc 2011, 66) pravi, da narod nastane takrat, ko subjektivna izkušnja nacionalnosti prevlada med širšim družbenim telesom, in ne takrat, ko se za to odločijo elite. Narod je zanj samodiferencirajoča etnična skupina (prav tam). Za razliko od Smitha, ki pravi, da je večina oblik nacionalizma etničnih, Connor pravi, da imajo vsi nacionalizmi etnične osnove (Conversi v Mandelc 2011, 66). Za Connorja 'nacionalno' in 'etnično' pomeni isto, kajti prvi izraz izhaja iz latinščine, drugi pa iz stare grščine. Uporaba termina nacionalizem za opisovanje državljanske identitete ali državljanske lojalnosti je po Connorjevem mnenju napačna, kajti pod tem opisom razume patriotizem in ne nacionalizma (Mandelc 2011, 67).

Nacionalizem je za Kellasa (2002, 4) tako ideologija kot tudi oblika vedenja, ki promovira in brani interese naroda. Meni (prav tam), da ima nacionalizem izrazito ideološke in politične razsežnosti, katere se lahko prepozna zlasti v zahtevah držav, da bi bile nacionalno suverene znotraj mednarodnih oziroma meddržavnih odnosov.

Za Wehlerja (v Vrcan 2006, 81–83) je nacionalizem niz idej oziroma predstava o svetu. Nacionalizem pomaga legitimirati novodobne politične oblasti, pomaga pa tudi pri osmišljanju, mobilizaciji in integraciji večje solidarne skupnosti, ki je poimenovana kot nacija (prav tam). Vrcan (2003, 142) dodaja, da bi nacionalizem lahko preprosto opisali kot nazor, ki veruje in pričakuje, da bolj ali manj vsi ljudje iste nacionalne pripadnosti v osnovi želijo in težijo k istim stvarim.

Giddens (v Mandelc 2011, 59) nacionalizem definira kot »obstoj simbolov in verjetij, ki so bodisi propagirani s strani skupin elit ali sprejeti pri mnogih članih regionalnih, etničnih ali lingvističnih kategorij populacije, kar med njimi implicira skupnost«. Povedano drugače, Giddens (1991, 365) narod in nacionalizem interpretira kot značilnost modernih držav, nacionalizem opredeli predvsem kot psihološki pojav, pri čemer gre za pripadnost posameznikov nizu simbolov in prepričanj s poudarjenimi

skupnostnimi vezmi med člani političnega reda. Meni tudi, da brez nastanka narodov ne more biti nacionalizma – vsaj ne v njegovi moderni obliki (prav tam). Na tej točki se razlikuje od Smitha (2005) in Gellnerja (v Anderson 1998, 15), ki menita, da je nacionalizem enostavno sposoben ustvariti narod oziroma da nacionalizem izumlja narode, kjer jih ni.

Ker je narod obenem kulturna in politična entiteta, Artaud (v Todorov 1991, 145–146) ločuje med dvema nacionalizmoma – kulturnim in državljskim. Kulturni nacionalizem uveljavlja in oblikuje specifičnost nekega naroda, predstavlja navezanost na svojo kulturo ter je pot, ki vodi k univerzalnemu. Državljski nacionalizem pa pomeni izbiro svoje domovine proti drugim domovinom, je protiuniverzalistična izbira in se v svoji egoistični obliki pretvori v šovinizem, kar se lahko kaže v ekonomskih vojnah (prav tam).

Breuillyjev pogled na nacionalizem spada med politično-ideološke teorije modernizacije. Izhaja iz predpostavke, da so narodi obstajali že v srednjeveški Evropi, nacionalizem pa umešča v moderno dobo in ga razume kot posledico razvoja moderne države in mednarodnega sistema držav (Mandelc 2011, 58). Breuilly (v Mandelc 2011, 58) nacionalizem definira kot »termin, ki se nanaša na politična gibanja, ki želijo oblast ali pa so na oblasti in opravičujejo svoja dejanja z nacionalističnimi argumenti«. Ta definicija nacionalizma je le ena izmed petih različnih razlag (etno)nacionalizma, ki jih je razvil Breuilly. Ostali pristopi so še komunikacijski, marksistični, psihološki in funkcionalni (Rizman 1991, 28). Komunikacijski pristop na narod gleda »kot na razvit sistem notranjih komunikacij, ki proizvajajo občutek skupne identitete« (Rizman 1991, 28). Ta pristop tudi omogoča raziskovanje razmer, v katerih postaneta konflikt in solidarnost nacionalistično obarvana. Pri marksističnem pristopu je v središču marksistične družbene analize konflikt (Rizman 1991, 29). Če gledamo nacionalizem s perspektive razrednega konflikta, je razumevanje nacionalizma zgrajeno na treh osnovnih predpostavkah: 1) obstaja narod z eksplicitnim in posebnim karakterjem, 2) vrednote in interesi tega naroda imajo prioriteto pred vsemi drugimi vrednotami in interesi, in 3) narod mora biti kolikor je mogoče neodvisen (Mandelc 2011, 59). Psihološki pristop poudarja pomen potrebe ljudi, da se identificirajo s širšimi cilji in skupinami. S tega vidika lahko nacionalizem opredelimo kot »vztrajanje na važnosti identitete posebne kulturne skupine za temeljne politične zahteve in dejavnosti«

(Rizman 1991, 30). Nacionalizem na prvo mesto postavlja kulturno identiteto, saj je ideologija nacionalizma ta, da ko se družba znajde pred krizo identitete, inteligenca ponudi novo identiteto. Glavni karakteristiki moderne družbe sta kriza in izguba identitete, zato se k ideologiji (etno)nacionalizma zateka več individualnih in kolektivnih osebkov kot pa k drugim univerzalističnim doktrinom, kot sta liberalizem in socializem (Rizman 1991, 31). Zadnji pristop k nacionalizmu, ki ga opiše Breuilly (v Rizman 1991, 31), pa je funkcionalni pristop, ki opozarja na funkcionalno vlogo nacionalizma pri prehodu od tradicionalne identitete k moderni. V takih situacijah se nacionalizem ponudi kot varni vodič iz družbene krize (Rizman 1991, 31).

Leta 1983 sta Hobsbawm in Anderson objavila vsak svojo študijo nacionalizma, ki sta izhajali iz marksistične tradicije. Hobsbawm (v Mandelc 2011, 72) ugotavlja, da se nacionalizmi pojavijo v obdobju hitrih sprememb, ko se stare tradicije ne uspejo odzvati na nove izzive. S pojavom nacionalne države se pojavijo tudi novi državni simboli (zastave, himne ipd.), hkrati pa mora biti oblikovana tudi zgodovinska kontinuiteta. Tako Hobsbawm (v Mandelc 2011, 72) uvede koncept »izumljenih tradicij«, mednje pa prišteva tradicije, ki so dejansko izmišljene, in tudi tiste, katerih nastanek je težje izslediti. Namen zamišljanja tradicij je legitimirati obstoj trenutno favoriziranih norm, vrednot in širšega ekonomsko-političnega stanja, to pa se doseže prek navezovanja na njihovo tradicijo. Redno ponavljanje določenih praks ima dva učinka: prvi je ta, da določene prakse prepoznavamo kot predstave o kontinuiranosti obstoja, drugi učinek pa je vcepljanje in vzdrževanje določenih družbenoaktualnih vrednot in norm, s tem pa jih predstavi kot naravne in samoumevne (Mandelc 2011, 72).

Anderson (v Mandelc 2011, 73) vpelje termin »zamišljenih skupnosti«, ki jih je treba razumeti kot sklop kolektivnih ideoloških predstav in praks, katerih uspešnost pogojuje širši družbenoekonomsko-politični kontekst. Da je narod zamišljen za Andersona (1998, 14) pomeni, da pripadniki naroda nikdar ne spoznajo ostalih članov naroda, se z njimi ne srečajo in ne slišijo. Kljub temu pa vsak izmed njih v mislih nosi predstavo o povezanosti v skupnosti. Narod je tudi suveren in omejen, in sicer z mejami, za katerimi bivajo drugi narodi. Naposled pa si lahko narod predstavljamo kot skupnost, saj se vedno izkaže za globoko, horizontalno tovarištvo, pa čeprav se kdaj pojavi v njem neenakost in izkoriščanje (Anderson 1998, 16).

Anderson (prav tam) poskuša razumeti silo in vztrajnost nacionalne identitete in sentimenta, medtem ko se Gellner in mnogi drugi osredotočajo na politične aspekte nacionalizma. Kljub nekaterim razlikam pa tako Anderson kot Gellner poudarjata, da so narodi ideološki konstrukti, ki skušajo povezati kulturno skupnost in državo. Pri tem se ustvari abstraktna skupnost, ki je drugačna od prejšnjih dinastičnih držav, saj ne temelji več na sorodstvu (Hylland Eriksen 2002, 98–99).

2.2 LOČEVALNE PRAKSE »MI« IN »ONI«

V nacionalnosti in nacionalizmih se zrcalijo oblastni odnosi, ki funkcionirajo prek mehanizma ločevalnih praks; te vzpostavljajo razlike med »nami« in »drugimi« (Foucault v Starc 2003b, 910). Naša lastna nacionalna skupnost, ki jo predstavljajo njeni pripadniki, je utemeljena kot boljša, sposobnejša, privlačnejša. Na ta način se ohranja samopodoba lastnega naroda, ki povečuje ugled in večvrednost na račun »drugih«. Preferiranje »nas«, lastne samopodobe, ki je bolj pozitivna od tiste »drugih«, je osnovna značilnost nacionalizma (Orwell 1945).

Tudi Kralj (2008, 121) piše, da nacionalističen diskurz deli svet na »nas« in »njih«. Tema obema stranema pripisuje različne in nasprotujoče si identitete, navznoter pa se kljub temu kažejo kot homogene in nespremenljive. Občutek identitete se vedno oblikuje v odnosu do »drugih«, in s tem, ko se oblikuje pripadnost »nam«, lahko predpostavljamo obstoj in prepoznavamo »njih«. V tem smislu občutek pripadnosti (in identitete) za svoj obstoj nujno potrebuje in vzdržuje meje.

Kuzmanić (2004) pravi, da so te izoblikovane »mi-oni« kategorije samomorilske. Teh ločnic se začnemo učiti že v otroških letih, ko se otrok preko medijev, predvsem televizije, uči razlikovati »naše« od »drugih«, kar je enako razlikovanju dobrih in zlih. Pri tem so »naši« dobri in »drugi« slabi. Tako se otrok uči sovražiti, kar se nadaljuje tudi skozi njegovo odraščanje in razvoj (prav tam).

Osnovna družbena funkcija nacionalizma je torej vzpostavljanje in ohranjanje razlike med »našo skupnostjo« in tistimi, ki so zunaj nje. Utemeljen je na strahu in sovraštvu do »drugih« in je soroden rasizmu (Anderson 1998). Na tej točki pomembno vlogo odigrajo množični mediji, ki ustvarjajo in vzdržujejo ravnovesje med »nami« in

»drugimi« (Pušnik 1999). Kreiranje nacionalnih reprezentacij je v interesu državne ideologije, ki razvije posebno nacionalno retoriko, s katero ustvarja pozitivne predstave o lastnem narodu in negativne reprezentacije o »drugih« (Pušnik 1999, 800). Ta nacionalna retorika se med drugim širi tudi preko množičnih medijev, ki vsakodnevno oblikujejo nacionalne identitete (Pušnik 1999, 801). Ker mediji javnega značaja služijo javnemu interesu in javnosti (McQuail v Laban 2007, 16) in ker je državnim ideologijam v interesu ustvarjanje pozitivne lastne samopodobe, bi v najširšem smislu lahko rekli, da javni mediji posredovano vsebino interpretirajo v okvirih in z vidika interesa nacionalnega. Nacionalnost ni statična in pripisana kategorija, nek naravni organizem, kot jo prikazuje medijski in politični diskurz, temveč je spremenljiva, procesualna in kontinuirana kategorija (Barth v Pušnik 1999, 797). Mediji so torej tisti, ki vzdržujejo predstave o obstoju nacionalnih skupnosti in o oblikovanju specifičnih kategorij »nas« in »drugih«.

Anderson (v Pušnik 1999, 799) zagovarja tezo, da država izvaja homogenizacijski proces, katerega posledica je obstoj nacionalnosti v smislu občutenja pripadnosti nacionalni entiteti. Kot že rečeno, je narod za Andersona (1998, 14) zamišljena politična skupnost, ki je notranje omejena, kljub temu pa je tudi suverena. Do zamišljene skupnosti pride zaradi interakcije med ljudmi na širši ravni, to interakcijo pa je omogočil razvoj tiska. Različne ljudi je tisk povezal preko banalnega rituala, ko ljudje, ki se med seboj ne poznajo in se niso še nikoli videli, vsakodnevno berejo iste tiskane medije. Tako sta nacionalnost in nacionalizem kulturna artefakta posebne vrste, ki nase vežeta močne občutke pripadnosti (prav tam).

2.3 VSAKDANJI NACIONALIZEM

Nacionalizem lahko razumemo kot enega izmed pomembnih mehanizmov organiziranja sodobnega sveta. Starc (2004, 241) pravi, da se »vzpostavlja v vsakdanjih praksah ljudi«, med omenjene prakse pa šteje tudi sodobni šport, za katerega lahko rečemo, da ima od vsega začetka tudi nacionalni pomen in služi kot sredstvo za izražanje nacionalnosti. Nacionalizem je vedno bolj prikrit, integriran je v povsem banalne, vsakodnevne in samoumevne prakse, ki jih akterji oziroma naslovniki ne

zaznajo več kot škodljive (prav tam). Šabec (2006) piše, da vsakdanji nacionalizem ni prepoznaven samo v uporabi nacionalnih simbolov (npr. zastava, kovanci), ampak se ga lahko najde tudi v jeziku (politični govori, vsakdanji diskurz, množični mediji), kulturi itd. Posamezniki vseh teh vsakodnevnih načinov nacionalizacije ne prepoznajo več zavestno in nerutinsko.

Stvari, ki so neimenovane, se ne morejo identificirati kot problem. Vsakdanji nacionalizem vsebuje tiste ideološke navade, ki obstoječim nacijam omogočajo njihovo vsakdanjo reprodukcijo (Mandelc 2011, 84). Reprodukcijska nacionalnega identitetnega formiranja pogosto poteka na bolj subtilne načine. Michael Billig (2004) v svoji študiji *Banalni nacionalizem* opozarja, da se s pomočjo vsakdanjih in rutinskih praks dnevno oblikuje, potrjuje in utrjuje zavezanost narodu in njegovim vrednotam. Billig (v Kralj 2008, 120) pravi, da številni drobni načini državljanov dnevno opozarjajo na njihovo nacionalno mesto v svetu nacionalnih držav. To opominjanje je tako nenehno in vsakdanje, da ga na nek način vzamemo za samoumevno in ga zavestno sploh ne doživljamo več kot opominjanje. Na ta način se tisto, kar »smo«, kar je »naše«, predstavlja kot objektivna realnost (prav tam). Tudi Mandelc (2011, 84) piše, da se vsakdanji nacionalizem »nanaša predvsem na ideološko zavest o nacionalnem in zajema tudi tradicionalno spregledane in terminološko povsem zanemarjene načine oblikovanja/vzdrževanja predstav o nacionalnem. Zajema dostikrat nezavedna, ne samo načrtno spregledana, zdravorazumska verjetja o nacionalnem in njihove vsakdanje prakse oblikovanja/vzdrževanja«.

Državne prireditve in simboli, nacionalni simboli na izdelkih ali ob robu športnih prizorišč in na dresih športnikov – to je le nekaj primerov, ki predstavljajo različne načine interpretiranja države kot nacionalnega prostora in državljanov kot naroda, ki naseljuje svoj nacionalni prostor (Mandelc 2011, 84). Sestavni del teh praks je tudi moralno vrednotenje in predstavljanje pripadnosti nacionalnemu kot naravno in samoumevno (Mandelc 2011, 84). Standardizirane norme in vzorci obnašanja, kako se vesti v javnih in zasebnih prostorih, vzbujajo domačnost. S tem, ko vsakodnevno spremljamo časopise, gledamo osrednji televizijski dnevnik na javni televiziji, kupujemo izdelke domačega proizvoda, k čemur nas spodbujajo tudi oglasi v množičnih medijih, kažemo pripadnost narodu (Kralj 2008, 210). Billig (v Kralj 2008, 120)

poudarja, da je vsakdanji, »banalni« nacionalizem tako vpet v družbo in strukturo vsakdanjega življenja, da je vseprisoten in ga obenem skoraj ne opazimo.

2.4 NACIONALIZEM V SLOVENSKEM ŠPORTNEM PROSTORU

Šport je ena izmed najbolj opaznih oblik nacionalne kolektivne identitete, saj predstavlja »področje, na katerem se nacionalna čustva smejo izražati neposredno in neprikrito« (Starc v Kovač in drugi 2005, 7). Velika mednarodna tekmovanja, kot so olimpijske igre, so novonastalim nacionalnim državam omogočila »vojno minus streljanje«, kot je to označil Orwell (v Starc 2003a, 59). Na prizoriščih športnih tekmovanj je nenehno prisoten boj med različnimi skupinami ljudi. Ta pripadnost skupinam je lahko nacionalna, klubska, generacijska ali pa katerakoli druga oblika pripadnosti, vendar se kljub temu vedno vzpostavi mehanizem ločevanja na »nas« in »druge«. To ločevanje športnikovo telo postavi v funkcijo orožja, telesa gledalcev pa v funkcijo vojskujočih se strani (Starc 2003a, 59). Poler Kovačič in Erjavec (2011, 178) pri tem dodajata, da je v takšnem diskurzu pogosto uporabljena kar vojna metaforika in elementi nasilja (tekma kot mednacionalni spopad, bitka, boj, vojna). Šport in nacionalizem tako delujeta kot neločljivo povezana celota, zaradi česar sodobnega športa ni mogoče obravnavati brez njegove nacionalne komponente (Starc v Kovač in drugi 2005, 13).

Tudi v slovenskem prostoru je šport igral pomembno vlogo v oblikovanju zavedanja nacionalne zavesti (Starc 2003a). Pomembno je sokolsko gimnastično gibanje, ki »je s svojim političnim udejstvovanjem delovalo kot jedro nastajajočih slovanskih nacionalizmov« (Starc 2003a, 59). Izkazalo se je, da telovadba predstavlja le sredstvo telesnega discipliniranja članov v nacionalne subjekte. Preko srečanj v društvenih prostorih, na tekmovanjih, izletih in proslavah so gradili slovensko nacionalno idejo, zato je slovenski Južni Sokol prišel v navzkriž z avstro-ogrsko oblastjo, le-ta pa ga je nato po dveh letih delovanja prepovedala. Kmalu je bila ustanovljena Slovenska sokolska zveza, ki je delovala vse do ustanovitve Jugoslovanske sokolske zveze (Starc 2003a, 60). Tudi v času skupne države so slovenski športniki dosegali vrhunske rezultate in prispevali k udejstvovanju jugoslovanskega diskurza, ki

pa se je začel krhati in oblikoval se je homogen diskurz slovenstva, kar se je kazalo v medijskem poročanju o rezultatih športnikov. Ni se več uporabljala besedna zveza »mi vsi«, temveč so se Slovenci implicitno izločili od Jugoslovancev (Starc 2003a, 70–71).

V obdobju osamosvajanja Slovenije je predvsem smučanje igralo najvidnejšo vlogo v oblikovanju slovenske nacionalne identitete; veljalo je za slovenski šport, kajti v primerjavi z ostalimi jugoslovanskimi narodi so le Slovenci dosegali medalje (Starc 2003a, 75). Na drugi strani pa je nogomet veljal za izrazito balkanski šport, ki ga Slovenci nikoli ne bomo znali igrati. Vendar je kmalu prišlo do preobrata, saj se je slovenska nogometna reprezentanca leta 2000 uspela kvalificirati na evropsko prvenstvo ter v letih 2002 in 2010 še na svetovno, medtem pa so slovenske smučarje in smučarke začeli premagovati tekmovalci iz drugih republik nekdanje Jugoslavije (Starc v Kovač in drugi 2005, 21). »Mit o smučarski nesposobnosti ostalih jugoslovanskih narodov se je zamajal, a vendarle ni padel« (Starc 2003a, 75). To je bilo videno predvsem v komentarjih naših novinarjev. Športni komentator javne televizije, Igor E. Bergant (v Starc 2003a, 75), je na finalni slalomske tekmi svetovnega pokala, na kateri je zmagal Hrvat Ivica Kostelić in osvojil tudi zmago v skupni slalomske razvrstitvi, dejal, da sta Janica in Ivica Kostelić podvržena večji količini treningov kot naši smučarji in da sta produkt slovenske šole smučanja, ker je njun trener od rane mladosti Celjan Vincencij Jovan. Nasprotno se je zgodilo z nogometom. Nogometaši so bili najprej podvrženi kritikam, da so leni, razvajeni in nedisciplinirani, nato pa se je z uspehom slovenske reprezentance reprezentacija nogometa pretvorila iz svoje nemoralne in balkanske oblike v diametralno vlogo – nogometaši so bili reprezentirani kot delavni, tovarniški, pogumni, disciplinirani (Starc v Kovač in drugi 2005, 21). Nogometna pravljica je začela oblikovati miselnost, da je nogomet pravi slovenski nacionalni šport. Navijaško geslo »Kdor ne skače ni Sloven'c!« je postalo simbol združene nacije, ki se lahko kosa tako z bivšimi jugoslovanskimi kot z vsemi ostalimi nacijami (Starc 2003a, 76). V procesu strukturalne anamneze so bile pozabljene pogoste pretekle kritike, da v slovenski reprezentanci igrajo večinoma Neslovenci. Njihov izvor je postal nepomemben, ker jim je bil priznan prostor znotraj državotvornega diskurza – postali so del zamišljene skupnosti (Starc 2003a, 76). Tako lahko ugotovimo, da »se (slovenska) nacionalna identiteta ne bo izgubila, zagotovo pa se bo spreminjala, vključevala nove značilnosti in zavračala nekatere stare« (Kovač in drugi 2005, 220).

3 RAZVOJ ŠPORTA IN NJEGOV POJAV NA TELEVIZIJI

Šport se pogosto enači z igro in obratno, igra s športom, vendar Leonard (1998) navaja razliko med tem dvema pojmom. Edwards (v Leonard 1998, 11) pravi, da je igra prostovoljna in posebna dejavnost, ki nima pravil o času, trajanju in kraju izvedbe. Ločena je od vsakdanjih vlog in vplivov ter nima namena, bistva ali cilja (prav tam). Šport pa Edwards (v Leonard 1998, 14) opredeli kot aktivnost s formalno zabeleženo zgodovino in tradicijo, ki poudarja fizični napor v okviru tekmovanja ter v skladu z omejitvami in formalnimi pravili. Ta pravila določajo vloge in odnose, ki jih izvajajo akterji, predstavniki ali pa del formalne organizirane skupine, ki imajo za cilj doseganje ali osvajanje pomembnih otipljivih ali neotipljivih nagrad takrat, ko premagajo nasprotnike (prav tam).

3.1 ZGODOVINA ŠPORTA

Beseda šport izvira iz latinske besede *desport*, *disport* oziroma *disportare*, kar pomeni odvrniti se od dela in skrbi. Oblike športa so se skozi zgodovino spreminjale in dopolnjevale, saj je šport družbeni pojav, ki se spreminja skupaj z razvojem družbe in njenih potreb (Tušak 2010).

Začetki športa segajo vse do začetka človeštva, ko so se ljudje za preživetje ukvarjali z lovom. Lov jim je pomagal pri razvijanju motorike in ravno te telesne razlike so lovcem, za razliko od živinorejcev, kasneje omogočile večjo družbeno uveljavitev. Intenzivnejše ukvarjanje s športnimi vsebinami (lov, boj, igra in ples) je postalo privilegij nastajajočega višjega razreda (Tušak 2010). V starodavnih civilizacijah je bil šport povezan s kastami, kjer se je vladajoči razred pod nadzorom svečnikov in vojakov ukvarjal z gimnastičnimi vajami. V tem času je prišlo tudi že do razvoja iger z žogo, borilnih veščin, plavanja, teka, jahanja, streljanja in plesa, vseh teh dejavnosti pa so se posluževali z namenom sprostitve, pomirjanja in koncentracije. V času antične Grčije in Rima so s pomočjo športa vzgajali vladajoči razred. V Rimu je športna vzgoja temeljila na vojaških veščinah, v Atenah je šport postal sestavni del izobraževanja,

čaščenje bogov pa je vedno bolj dobivalo značaj tekmovanja v različnih igrah, predvsem športnih (Tušak 2010).

V obdobju kapitalizma se v Angliji pojavijo prve oblike modernega športa. Poleg zabavne in razvedrilne funkcije je šport dobil še funkcijo prostočasne dejavnosti. Šport je bil najprej domena bogatašev in le peščica se je v svojem prostem času ukvarjala s športnimi praksami. Nekaj članov meščanskega razreda se je športno udeleževalo zaradi krepčilnega učinka, ki ga je šport nudil, mnogo aristokratov in meščanov pa se je športu posvečalo zaradi zabave (Dorsher 2009, 1326). Iste telesne prakse so v krogu aristokratov in meščanov delovale drugače kot v krogu delavstva, saj sta jih prvi dve skupini izvajali na enak način kot umetnost, ki je izražala kulturno vzvišenost, medtem pa se je med delavstvom izoblikoval šport za denar, ki je danes poznan kot profesionalni šport (Starc 2003a, 54).

Na začetku 19. stoletja so se oblikovali sistemi tekmovanja in vadbe, konec istega stoletja pa je prišlo do prvih povezav športnih panog v športne organizacije. S tem se je šport profesionaliziral, kasneje pa se je preoblikoval še v industrijsko panogo. Z začetkom olimpijskih iger moderne dobe se je športna dejavnost povezala z družbeno, šport pa je pomembno prispeval k človekovemu vsestranskemu in harmoničnemu razvoju (Tušak 2010).

Vrhunski šport je sčasoma postajal vedno bolj profesionaliziran. Že pred desetletji je prešel mejo, ko je bilo še mogoče govoriti zgolj o ljubiteljskem ukvarjanju in o tem, da je športno udeleževanje predstavljalo le kratek del športnikovega življenja (Doupona in Petrović 2000, 88). Po mednarodnih podatkih danes ta »kratek del športnikovega življenja« predstavja že najmanj tretjino delovne dobe, poleg tega so športniki deležni še raznih poškodb, ki jih po navadi spremljajo do konca življenja, hkrati so obravnavani kot drago blago, ki pa materialni vložek sicer večkratno povrnejo (Doupona in Petrović 2000, 88). Zaradi vseh pritiskov tako s strani politike (doseganje promocije države v svetu), trenerjev, javnosti in želje športnikov po doseganju vrhunskih športnih dosežkov se je profesionalni šport znašel v okolju uživanja prepovednih substanc. S tem šport izgublja svojo lepoto in prvotni namen (prav tam).

Zametki sodobnega športa so se začeli pojavljati v prvih letih po drugi svetovni vojni, v zadnjih dvajsetih letih pa je šport postal izrazito raznolik. Danes je šport predvsem vzgojni (šport kot vzgojno sredstvo), rekreacijski (poudarek na razvedrilni,

zabavni oziroma rekreativni funkciji) in tekmovalni (poudarek na tekmovalstvu, ponekod pa je šport že oblika dela) (Tušak 2010). To potrjuje tudi Starc (2003a, 51), ko piše, da je danes šport razdeljen na tri področja: prvi je tekmovalni šport ali šport za dosežek, drugi je rekreativni šport ali šport za vse, tretje področje pa je šolski šport oziroma šolska športna vzgoja. Medtem pa Kristan (v Starc 2003a, 51) športno področje klasificira na športno vzgojo, tekmovalno-selektivni šport, športno rekreacijo, invalidski šport ter zdravstveni in rehabilitacijski šport.

3.2 ŠPORT NA TELEVIZIJI

Začetki tehničnih zasnov televizije segajo že v 19. stoletje, do praktične uporabe pa je prišlo okoli leta 1930. Šest let kasneje so na olimpijskih igrah v Berlinu že oddajali televizijski signali. McChesney (1989, 60–61) piše, da se je v poznih 40. letih prejšnjega stoletja v Ameriki na televiziji redno pojavljal boks. Začetke televizijskih prenosov so zaznamovale tehnične pomanjkljivosti opreme, predvsem nepremične kamere, ki niso mogle približati slike. V obdobju po drugi svetovni vojni, ki je bilo zaznamovano z obnovo in modernizacijo, je prišlo do tehničnega razvoja, ki je televiziji prvič omogočil atraktiven prenos športnega dogodka. Na olimpijskih igrah v Londonu leta 1948 so že uporabljali nove, občutljivejše kamere z možnostjo približevanja slike in zajemanja večjega spektra (Whannel v Boyle in Haynes 2000, 41).

V poznih 50. in v začetku 60. let prejšnjega stoletja je televizija prodrla v večino ameriških domov in tako postala množični medij (McChesney 1989, 61). Cashmore (1996, 199) navaja, da je bilo leta 1946 v Ameriki prodanih 5000 televizijskih sprejemnikov, deset let kasneje pa je imelo svoj televizor v lasti že 75 odstotkov gospodinjstev. S tem, ko je televizija postala množični medij, je šport na televiziji postal dostopnejši in prisoten skoraj v vsakem domu (prav tam). Novo dimenzijo spremljanja športa na televiziji so prinesli barvni televizijski sprejemniki, sateliti in prenosne kamere (McChesney 1989, 61), velik korak v športnem pokrivanju pa je naredila ameriška televizijska postaja ABC, ko je razvila novo tehnologijo, in sicer počasen posnetek oziroma »slow motion« (McChesney 1989, 63). Televizija je zaradi

tehnoloških sprememb, ki so prinesle gibljivo sliko, ki se jo lahko zaustavi, pospeši ali zavrti nazaj, postala mamljiv medij za športne novinarje (Kervin 1997, 97).

V 60. letih 20. stoletja so se začele na televiziji pojavljati prve športne oddaje, ki so tedensko poročale o različnih športnih dogodkih. S tem so televizijske postaje postale glavni promotor športa (McChesney 1989, 63). V istem desetletju so začele ameriške televizijske postaje sklepati tudi drage pravice za prenašanje različnih športnih dogodkov, ki so se iz leta v leto večale. Tako je na primer ameriška televizijska postaja ABC za prenašanje poletnih olimpijskih iger leta 1968 plačala 5 milijonov dolarjev, do leta 1980 pa je cena teh ekskluzivnih pravic skočila na več sto milijonov dolarjev (McChesney 1989, 63). Televizijske mreže so televizijske pravice za prenose kupovale direktno od ekip ali športnih tekmovalnih lig, nato pa so televizijski čas prodajale naprej oglaševalcem. S tem je postal šport mnogo bolj donosen tako za športne lastnike kot tudi za medije (McChesney 1989, 61–62).

Na televiziji je bilo moč zaslediti vedno več športnih tekem in oddaj, zato so televizijski programi postali preveč nasičeni s športom, ljudje pa počasi že naveličani številnih športnih dogodkov, saj se je na račun športa krčil preostali televizijski program (McChesney 1989). Tako so se v 80. letih 20. stoletja razvile televizijske postaje, ki so bile namenjene izključno športu. Ustanovljena je bila na primer ameriška postaja ESPN, ki je športni program oddajala 24 ur na dan (McChesney 1989, 64).

Športne vsebine so se hitro pojavile tudi na slovenski televiziji. Prvi prenos športnega dogodka, ki ga je predvajala Televizija Ljubljana, se je zgodil konec marca 1960, ko so bili na sporedu smučarski skoki iz Planice (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 175). Športne televizijske programe smo v Sloveniji dobili precej pozno, vendar so se kljub temu hitro razvijali, število televizijskih programov, ki ponujajo le športno vsebino in športne prenose, pa se je od devetdesetih let prejšnjega stoletja hitro povečalo (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 176–177). Tako lahko od leta 2006 dalje v Sloveniji spremljamo več kot pet novih specializiranih televizijskih športnih programov, kot so Šport TV 1, Šport TV 2, Šport TV 3, Sportklub 1, Sportklub 2, Sportklub 3 (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 176). Število ur športnega televizijskega programa je v Sloveniji v petih letih naraslo za približno trikrat in je z 5738 ur v letu 2006 doseglo 18.718 ur v letu 2011 (Statistični letopis 2013).

Televizija in šport vedno bolj sodelujeta in komercialni uspeh enega vedno pripomore k uspehu drugega (Doupona in Petrović 2000, 179). Televizija s pomočjo športa močno dvigne gledanost, šport pa se s pomočjo televizije promovira, kar mu prinaša neverjetne zasluške (prav tam). Poleg tega ima televizija tudi vpliv na samo organizacijo športa. Tako je bilo na primer pri boksu najprej 15 rund, nato pa so dvoboj zmanjšali na 12 rund, saj so ugotovili, da seštevke 12-ih rund skupaj z odmori in intervjujem po tekmi traja eno uro (Doupona in Petrović 2000, 179). Še en primer tovrstnega vpliva in prepletenosti televizije in športa je lansko evropsko prvenstvo v košarki, ki se je odvijalo v Sloveniji. Tekme so potekale čez cel dan, vendar je Slovenija vse tekme odigrala v večernem terminu, tj. ob 21. uri (izjema je bila le tekma proti Srbom za razvrstitev od petega do osmega mesta, ki je bila odigrana ob 14:30), saj si je tako lahko prenos tekme ogledalo (naj)več slovenskih gledalcev.

Šport posamezniku vzbuja čustva in ima zanj poseben pomen, zato ni nič nenavadnega, da privablja in pridobiva milijone gledalcev po celem svetu (Doupona in Petrović 2000, 176). Nove tehnologije snemanja in predvajanja, nove televizijske mreže, ki so namenjene izključno športu, sklepanje več sto milijonov dolarjev vrednih pogodb za pravice predvajanja – vse skupaj je pripeljalo do situacije, kot jo poznamo danes, ko sta se šport in televizija oziroma mediji nasploh združila v nedeljivo celoto, le-to pa je Wenner (1998) poimenoval kar MediaSport.

4 ŠPORTNO NOVINARSTVO

Športno novinarstvo ne spada med prestižne vrste novinarstva (Rowe 2007, 385). Mnogi športni in navijaški navdušenci znajo sami dobro »brati« kar se odvija pred njimi na televizijskem ekranu, zato so lahko precej kritični do športnih komentatorjev, če je njihovo komentiranje nestrokovno, netočno in nadležno (Rowe 2004, 118). Mislijo, da je njihovo znanje boljše od znanja športnega novinarja ali komentatorja, in Macura (2003, 17) to razlaga z dejstvom, da vsakdo počne nekaj, kar se lahko vključi v šport v najširšem pomenu. Posledica takšnega razmišljanja je, da so športni novinarji v javnosti in tudi med novinarskimi kolegi najmanj cenjeni, čeprav je njihovo delo med najbolj brani, poslušanimi in gledanimi (Pirc 2005, 217). Tudi po mnenju Garrisona in Sabljaka (1993, xi) športni novinarji nikoli niso bili preveč spoštovani, kljub temu da je šport resen posel, ki zapolnjuje večino televizijskega časa, in je glavna prodajna točka mnogih časopisov.

Začetki športnega novinarstva so povezani s pojavom »rumenega novinarstva« (Dorsher 2009). Joseph Pulitzer je leta 1880 ustanovil prvo športno uredništvo v časniku New York World (Dorsher 2009, 1327). Prvo pisanje o športu je bilo čustveno nabito, polno prisposodob, pretiravanja in hvaljenja domačega moštva (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 175). V preteklosti so športni novinarji imeli veliko več skupnega z navijači kot z novinarji, zato so nekatere športne novinarje nekoliko žaljivo opisovali kot »navijače s pisalnimi stroji« (Kervin 1997, 35). Športno novinarstvo se je z leti spremenilo, športni novinarji so začeli pridobivati svoj ugled in dnevi, ko so novinarji opravljali »dolžnost« navijača za domače moštvo, so minili. Tako je današnji športni novinar resen, kritičen in temeljit (Garrison in Sabljak 1993, xi). Kljub temu pa Kervinova (1997, 35) ugotavlja, da se danes še vedno najde mesto za poenostavljen, nepreiskovalni način poročanja, predvsem v revijah in nekaterih lokalnih časopisih, in tako mnogi športni poročevalci še vedno delujejo kot športni navdušenci. Brazilski nogometni komentatorji slovijo po svojem vpitju ob dosežku gola, hrvaški komentatorji so označeni kot izredno patriotski, na Kitajskem imajo zakonsko določeno, da morajo novinarji gojiti kolektivizem, medtem pa avstrijski in britanski športni novinarji izstopajo po svoji mirnosti in hladnokrvnosti (Ličen 2011, 54).

K dosegu vedno večjega spoštovanja in ugleda športnih novinarjev je veliko prispevala njihova novinarska izobrazba in boljši pripomočki pri poročanju, predvsem pa so se svojega dela začeli lotevati s širšim videnjem sveta (Garrison in Sabljak 1993, xi). Športno novinarstvo je postalo pomemben del novinarstva (Boyle v Rowe 2007, 385), k temu pa je veliko prispevala tudi splošna popularnost in pomembnost športa med občinstvom. Športni in drugi novinarji s strinjanjem ali s kritiko pogosto poudarjajo, da je športno novinarstvo »uredništvo za igranje« – to je prostor, ki je namenjen za zabavo in lahkomišelnost, ne pa za nadzor oblasti (Rowe 2007, 385). Howard Cosell, pokojni ameriški športni novinar, je dejal, da je »šport igračka človeškega življenja« (O'Brien v Rowe 2007, 386), in tako se je športnega novinarstva v povezavi z njegovim predmetom oprijel zgornji stereotip, da je uredništvo za igranje (prav tam). Rowe (v Knoppers in Elling 2004, 58) pri tem ugotavlja, da je športno novinarstvo ujeto med dvema dimenzijama, in sicer med širšim javnim interesom in človeškim interesom. Javni interes športnega novinarstva iz ospredja velikokrat izpodrinejo ekonomski interesi športa kot takega, s čimer je povezana tudi zabavna funkcija (prav tam).

Poleg tega je športno novinarstvo ena najhitreje rastočih tipov novinarstva (Andrews 2006). Šport je za občinstvo in novinarje zelo zanimiv, saj je za razliko od političnih in gospodarskih dogodkov predvidljiv. Poleg tega pa je glede na primerjavo stroškov in branosti oziroma gledanosti razmeroma poceni (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 174). Športni dogodki so polni napetosti, pričakovanja, negotovosti rezultata in drame, pri tem pa so številne športne zvezde dojete kot sodobni heroji, ki zrcalijo pomembne družbene vrednote (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 174). Športno novinarstvo je na stičišču informiranja in razvedrila (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 174), pri čemer Splichal (1992, 93) dodaja, da razvedrilno novinarstvo oblikujejo novinarji, ki nimajo družbene moči, ne tvorijo posebne družbene skupine, pri tem pa so vseeno neodvisni. Pod pogojem, da so ljudje pripravljeni plačati za njihove proizvode, je primarni cilj tovrstnega novinarstva, da razvedri občinstvo, pri tem pa uveljavi lastne cilje (prav tam).

Kljub poudarku na razvedrilnosti je šport danes redna vsebina večine množičnih medijev in se lahko primerja s politiko, gospodarstvom, kroniko in kulturo (Ličen 2009, 233). Wenner (1998, xiii) poudarja, da je dnevni časnik brez športne strani prava

posebnost, skoraj nepravilnost, televizijske postaje pa športu namenjuje precej več časa in pozornosti kot lokalni politiki. Če televizijski program izgubi pravice za prenos določenih popularnih športov, izgubi tudi pomembnost na trgu (prav tam). V tem duhu Poler Kovačič in Erjavec (2011, 174) pravita, da ima športno novinarstvo veliko poslovno vrednost, saj omogoča simbolično zvezo med gospodarskimi in športnimi subjekti. Novinarji ustvarjajo in objavljajo športne zgodbe ter s tem promovirajo posamezne športnike in ekipe, v zameno pa dobijo športno občinstvo in oglaševalski denar, katerega oglaševalci ustvarijo s produkcijo oglasov za podjetja, ki proizvajajo izdelke oziroma ponujajo storitev za športno občinstvo (prav tam).

Športne zgodbe že dolgo niso le rezultati in opisi športnih tekem. Hammel (2003, 1), teoretik športnega novinarstva, pravi, da je »šport mikrokozmos sveta okoli njega. Družbena in finančna vprašanja, droge in različna spolna vprašanja, finance in posel – vse to so teme, ki so precej bolj kompleksne od 'žoge, ki pada skozi mrežico', in se vsakodnevno pojavljajo na športnih straneh.« Športni novinarji poleg poročanja z velikih športnih dogodkov obravnavajo tudi družbeno odgovorne teme in razkrivajo ozadje športnega posla, kamor bi lahko uvrstili poslovanje med klubi, menjave lastnikov klubov, odnose med športniki in državo ter vlogo pokroviteljev (Weiner v Poler Kovačič in Erjavec 2011, 179–180). Weiner (2003, 217) zgodbe o športnem poslu izpostavlja kot »najpomembnejše zgodbe v športnem novinarstvu«, ki dajejo »utrip neki športni strani« (prav tam). Tako športno novinarstvo ni le »uredništvo za igranje«, ampak vključuje tudi kritično-analitični pristop in preiskovanje (Rowe 2007, 385).

Uspešno poslovanje in dobiček medijev ima vpliv tudi na obravnavo in predstavljanje vrste športa občinstvu. Tako športno novinarstvo ne obravnava vseh športov, ampak predvsem tiste, ki so zanimivi za oglaševalce in gledalce (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 174). Za športno novinarstvo je značilno rutinsko obravnavanje, saj športni novinarji poročajo o vedno istih tekmovanjih, predvsem pa istih tekmovalcih. Razlog za takšno obravnavanje naj bi bili poenostavitev dela in interes občinstva za izbrane teme (Ličen 2009, 241).

Korošec (2005, 261) trdi, da je danes za »navijače s pisalnimi stroji« (Kervin 1997, 35), ki v svoje delovanje niso vlagali veliko truda, njihovo delovanje veliko bolj zahtevno in naporno. Ti morajo poleg teoretičnih komunikoloških in poročevalskih znanj biti usposobljeni tudi za razumevanje in interpretiranje posameznih športnih

disciplin, za njihovo zgodovino in izvedbo. In čeprav športni novinarji neprestano dokazujejo, da brez njih ni športa, so športni fanatiki prevečkrat prepričani, da bi bilo bolje, če bi si nekateri športni novinarji našli kakšno drugo zaposlitev (Pirc 2005, 223). Takšen odnos med športnimi novinarji in športnimi navdušenci pojasnjuje mnenje britanskega športnega novinarja Alana (v Pirc 2005, 218), ki pravi, da je »športno novinarstvo drugačno, posebno področje, športni navdušenci ne prenesejo bedakov. Vedeti moraš, kaj govoriš, zato športa ne more spremljati vsak novinar. Biti mora fanatik, s športom mora živeti in dihati ter pri tem imeti zelo veliko znanja«. Ker je en športni novinar po navadi zadolžen za več različnih športov, je nemogoče, da bi o vseh športih vedel vse: pravila igre, zgodovino, poznal vse zdajšnje in prejšnje tekmovalce, njihove rezultate in klube, ter po možnosti še podrobnosti o privatnem življenju. Novinarjevo »nevednost« se zato rešuje s sodelovanjem s strokovnjaki iz stroke. Strokovni komentator je po navadi bivši športnik ali trener, njegova naloga pa je, da zagotovi tehnični vpogled v tekmo in osnovne informacije, kamor spadajo predvsem pravila igre (Ličen in Billings 2012, 49–50).

Medijev brez športa ni več, ravno tako ni športa brez medijev (Girginov in drugi 2007). Mediji potrebujejo šport zaradi njegove privlačne vsebine, športniki pa potrebujejo novinarje za poročanje o njihovih dosežkih in s tem tudi za doseganje svoje popularnosti (Ličen 2009, 244). Če mediji ne poročajo o dogodkih, je tako, kot da se niso zgodili, oziroma so omejeni za skupino ljudi in kot taki nimajo vpliva na širše okolje (Gačnik in drugi 1999, 609). Šport tako v razvoju novinarstva predstavlja ključno vlogo in vpliva na njegov potek.

Pri razvoju športnega novinarstva je imel pomembno vlogo izum telegrafa, ki je omogočil, da so novinarji dobili takojšnje informacije o športnih rezultatih (Dorsher 2009), poleg tega pa tudi »iznajdba fotografije, ki je vizualno kontekstualizirala prve športne junake s kolektivnimi abstrakcijami, med katerimi se je na piedestal povzpela nacionalna pripadnost« (Šaver 2009, 18). Ko se je v dvajsetih letih prejšnjega stoletja pojavil radio, je športno novinarstvo še bolj zaživelo. Tako kot radio je tudi televizija, ki je športnim prenosom dodala vizualnost, dosegla, da je postalo spremljanje športa prek medija še bolj zanimivo, saj so gledalci dobili občutek, kot da so dejansko na tekmi (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 175–176). K temu so predvsem pripomogli izpopolnjena televizijska tehnologija, ki je omogočala bližnje posnetke, ponavljanje

posnetkov in brezžične mikrofone, nedavno pa sta visoko ločljiva slika in zvok še dodatno izboljšala prenose tekem (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 175–176). A televizija, radio in internet niso ukinili športnega novinarstva v tisku, saj se še vedno pojavlja v splošnem dnevnem tisku, športnih revijah in specializiranih športnih dnevnikih. Večina dnevnikov namenja športu tudi do 20 odstotkov tiskane površine (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 177).

Kakšno je sodobno slovensko športno novinarstvo je raziskal Kovačič (2010) in ugotovil, da prevladuje nekritičnost in (so)oblikovanje ideoloških pomenov. Športni novinarji vsak športni boj vedno interpretirajo kot predstavljanje identitetne skupnosti. Športne tekme komentirajo kot tekme cele nacije z drugimi nacijami, tekme razlagajo kot delanje nacionalne zgodovine, medaljo pa vedno razglashajo kot »našo« medaljo (Kovačič 2010).

Šport in športno novinarstvo sta ena izmed ključnih kanalov, preko katerega se širi nacionalizem; tako Poler Kovačič in Erjavec (2011, 178) pišeta, da se šport pogosto izrablja v nacionalistične namene. Šport združuje milijone gledalcev pred televizijskimi sprejemniki in od tu izvira moč, ki jo ima športno novinarstvo nad gledalci. Šport morda še nikoli ni bil tako prisoten v vsakdanjem življenju, kot je danes (prav tam). Posamezniki po navadi šport spremljajo v prostem času, ko se razbremenijo skrbi in postanejo bolj dovzetni za čustveno branje oziroma gledanje športa, in posledično postanejo tudi manj kritični. Ker novinarji pogosto pretirano izražajo občutke pripadnosti naciji (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 178), predvsem na velikih tekmovanjih, kot so svetovna prvenstva in olimpijske igre, posameznik zaradi prej opisanega stanja lažje nekritično sprejme vse, kar mu ponudi športni novinar, pa tudi če gre za nacionalistične ali subjektivne opazke.

Ličen (2011, 49) piše, da športni novinarji pogosto ne izpolnjujejo standardov poročanja in začnejo v poročanje vpletati subjektivnost. Koširjeva (1988, 13) pravi, da ni objektivnega sporočanja, zato je bila postavljena norma objektivnosti kot ideala, ki je sicer težko dosegljiv, vendar je k njemu vseeno potrebno stremeti. Objektivnost zahteva odsotnost mnenj in čustev, posledično mora biti delo novinarja stvarno in brez vrednostnega opredeljevanja (Košir 1988, 13). Te zahteve so težko dosegljive, s čemer se strinjajo tudi medijski strokovnjaki in teoretiki, ki pravijo, »da novinarjevo objektivnosti zaradi – objektivnih in subjektivnih dejavnikov (kot so novinarjevo

omejeno védenje in vpletenost v dogajanje kot člana družbe) – v resnici sploh ni možno doseči« (Doupona Topič 2010, 29). Korošec (2005, 262) ugotavlja, da so naslovniki pri športnih poročevalcih »pripravljene sprejeti celo odmike od poročevalskih standardov, ko na primer poročevalca zanese od komentiranja k navdušenju, od občudovanja športnih dosežkov k navijaštvu, od povečevanja uspešnega športnika do omalovaževanja«. Andrews (v Ličen 2011, 49) pa se s tem ne strinja in pravi, da športno novinarstvo ne bi smelo odstopati od določenih profesionalnih kriterijev. Kljub vsemu sta subjektivizem in nacionalizem v športnem diskurzu prisotna in kadar so politične razmere stabilne in nacija ni mobilizirana zoper neko zunanjo grožnjo, igra športno novinarstvo osrednjo vlogo pri utrjevanju nacionalne identitete (Kovačič 2010), športniki pa so idealizirani v nacionalne junake, ki so utelešenje narodove kreposti in strukture (Poler Kovačič in Erjavec 2011, 178).

5 OLIMPIJSKE IGRE

Olimpijske igre so športni dogodek, organiziran v zimski in poletni različici. Vsaki dve oziroma štiri leta se na enem mestu zberejo najboljši športniki vsega sveta in se potegujejo za olimpijske medalje, ki veljajo za najvišja športna odličja (Olimpijski komite Slovenije 2014). Večini športnikov osvojitve olimpijske medalje predstavlja močno motivacijo in cilj, za katerega trdo trenirajo in garajo štiri leta. Športniki osvojitve zlate olimpijske medalje smatrajo kot vrhunec dosežkov, kajti v večini športnih panog olimpijski uspeh zamegli tako naslov državnega kot celo naslov svetovnega prvaka (Ličen in Billings 2012, 49).

5.1 ZGODOVINA OLIMPIJSKIH IGER

Začetki olimpijskih iger segajo v antično Grčijo. Olimpijske igre, ki so potekale vsake štiri leta in so bile atletska tekmovanja v čast vrhovnemu bogu Zevsu, so bile prvič organizirane leta 776 pred našim štetjem v Olimpiji. Do leta 392 se je zvrstilo 293 olimpijskih iger, nato pa jih je rimski cesar Teodozij I. leta 394, ob uvedbi krščanstva kot državne religije v Rimskem imperiju, ukinil (Ivanuša 2012). Dokler je bilo na olimpijskih igrah malo disciplin, so le-te trajale samo en dan. S časom, ko se je na igrah pojavilo več disciplin, se je tekmovanje daljšalo, dokler se celotno trajanje festivala ni ustalilo pri petih dneh. Prvi in zadnji dan sta bila rezervirana za religiozne obrede in žrtvovanja, ostali trije dnevi pa so bili namenjeni športnim tekmovanjem. Prva uradna disciplina iger naj bi bila tek na 192 metrov in izvira iz tekmovanj v prižiganju ognja, ki naj bi predstavljal darovanje Zevsu (Girginov in drugi 2007, 18–22).

V začetku 17. stoletja je prišlo do mnogo poskusov oživitve olimpijskih iger, vendar so bili večina neuspešni, kljub temu pa so ti poskusi pripomogli k nekakšni povezavi med antičnimi in modernimi oblikami športa ter med antičnimi idejami in idejami različnih obnoviteljev iger – med njimi je bil de Coubertin, ki mu je obnovec iger tudi uspela (Girginov in drugi 2007, 34).

Ustanovitev mednarodnih športnih zvez, Mednarodnega olimpijskega komiteja in organizacija prvih olimpijskih iger moderne dobe leta 1896 v Atenah so pripomogli k temu, da lahko od druge polovice 19. stoletja dalje govorimo o pojavu vrhunškega športa, kot ga poznamo danes (Starc 2003a, 55). Leta 1850 je dr. William Penny Brookes v angleškem mestecu Much Wenlock organiziral olimpijske igre (Rowe v Starc 2003a, 55), nato pa je baron Pierre de Coubertin, ki je bil glavni akter olimpijskega gibanja, preko Brookesa prišel do ideje o poimenovanju olimpijskih iger. V viktorijanskem obdobju se je pod vplivom protestantske etike izoblikovala vednost o telesni aktivnosti kot pogoju moralnega zdravja ljudstva. Ravno ta miselnost je spodbudila Brookesa, da je prišel na idejo o organizaciji iger, saj naj bi s pomočjo telesnih praks med ljudmi izginili nezdravi nagoni (Starc 2003a, 55). Na začetku so poznali le poletne olimpijske igre, leta 1924 pa so v Chamonixu prvič organizirali še zimske in tako se danes igre izmenjujejo na vsaki dve leti. Ideja olimpijskih iger, na katerih se na različnih koncih sveta vsaki dve leti zberejo športniki iz več kot 200 različnih držav, je mnoge navdušila do te mere, da se redno organizira tudi Paraolimpijske igre za tekmovalce s fizičnimi omejitvami in Olimpijske igre mladine za tekmovalce pod 20 let starosti (Ivanuša 2012). Zadnje olimpijske igre so se zgodile pozimi v Sočiju, sledijo poletne v Riu de Janieru leta 2016 in zimske v Pjongčangu leta 2018.

5.2 KOMERCIALIZACIJA OLIMPIJSKIH IGER

Šport predstavlja pomemben vir programskih vsebin v tiskanih in elektronskih medijih, posledično pripomore tudi k večjim prihodkom medijev. Mediatizacija in komercializacija sta povezani, saj mediji zagotavljajo večje občinstvo, ki je sestavljeno iz potencialnih potrošnikov, ki ne trošijo samo športa kot medijskega produkta, temveč so tudi ciljna skupina oglaševanja in trženja blagovne znamke (Rahman in Lockwood 2011, 818). Tako v času olimpijskih iger oglaševalci preko medijev, predvsem televizije, dosežejo več milijard ljudi po celem svetu.

Televizija se je na olimpijskih igrah prvič pojavila v Berlinu 1936, vendar je do prvih resnejših televizijskih prenosov prišlo šele leta 1956 v Melbournu. Prelomen

trenutek se je zgodil, ko so prireditelji olimpijskih iger zahtevali plačilo televizijskih pravic za predvajanje tekmovanj. Novinarji so sprva trdili, da so igre novinarski dogodek, vendar so prireditelji vztrajali, da so olimpijske igre prireditev in da je za njihov televizijski prenos potrebno plačati pravice (Girginov in drugi 2007, 72). Do leta 1960 so glavni vir prihodkov olimpijskih iger predstavljali prihodki od prodaje vstopnic, po letu 1960 pa so v ospredje stopili prihodki od prodaje televizijskih pravic, ki danes predstavljajo 47 odstotkov vseh prihodkov. Poleg televizijskih pravic in vstopnin (5 odstotkov) pa pomembno vlogo pri osnovnih virih prihodkov igrajo še sredstva pokroviteljev (45 odstotkov) in licenčnine (3 odstotke) (Olympic.org 2013).

Ivanuša (2012) navaja, da se je Mednarodni olimpijski komite (MOK) v času, ko mu je predsedoval Avery Brundage, otepal korporacijskih in zasebnih sponzorjev. Po letu 1972, ko je vodstvo prevzel Juan Antonio Samaranch, je MOK začel sodelovati z mediji, predvsem s televizijo, in iskati možnosti oglaševanja iger. Samaranch je začel iskati sponzorje v močnih mednarodnih športnih korporacijah, le-te pa so nato pričele svoje izdelke povezovati z olimpijsko blagovno znamko (prav tam).

Do prave komercializacije iger je prišlo leta 1984 v Los Angelesu, ko so pridelali neverjeten dobiček s prodajo ekskluzivnih sponzorskih pravic, ki so jih bila deležna izbrana podjetja in korporacije za trženje olimpijske blagovne znamke in simbolov (Ivanuša 2012). Od takrat se komercializacija športnih prireditev samo še stopnjuje, saj se je oblikoval poseben olimpijski program, in sicer gre za organizacijo za trženje olimpijskih blagovnih znamk in simbolov, članstvo v tem programu pa je izredno ekskluzivno in zelo drago, saj štiriletna članarina znaša približno 40 milijonov evrov (prav tam). Član tega programa pridobi ekskluzivne oglaševalske pravice za reklamiranje svojih izdelkov v določeni kategoriji pod olimpijskimi simboli ter pravico do uporabe olimpijskega logotipa (Ivanuša 2012). Girginov, Parry in Hosta (2007, 70) navajajo, da se je skozi čas med olimpijskimi igrami in mediji, ki olimpijske igre in njihove vrednote posredujejo svetu in potrošnikom, razvila ekonomska povezanost, kjer je interes prisoten na obeh straneh; televizijske hiše plačujejo pravice za predvajanje, pri tem pa dobivajo denar na račun oglaševalskih prihodkov sponzorjev.

Komercializacija olimpijskih iger je v sodobnih kontekstih medijev in korporativnega financiranja neizogibna, saj omogoča, da je šport globalna oblika zabave (Rahman in Lockwood 2011, 826). Poleg vseh dobičkov, ki jih prinese komercializacija

olimpijskih iger, pa je lahko prodaja olimpijskih blagovnih znamk v komercialne namene sporna, saj so s tem igre postale komercialni športni spektakel, ki nima ničesar skupnega z idejami začetnika modernih olimpijskih iger Coubertina, ki je želel, da v ospredje pride športni duh, ne pa politika in ekonomija (Ivanuša 2012).

5.3 OLIMPIJSKE IGRE V LONDONU 2012

Londonske poletne olimpijske igre so bile igre 30. olimpijade in so znane pod skupnim imenom London 2012. Trajale so 16 dni, pričele so se v petek, 27. julija, ob polnoči, in se zaključile v nedeljo, 12. avgusta 2012 (Olimpijski komite Slovenije 2014). London je bil julija 2005 izbran za gostitelja poletnih olimpijskih iger 2012, pri tem izboru pa so mu konkurirali še Moskva, New York, Madrid in Pariz. S to zmago je London postal prvo mesto, ki je olimpijske igre gostilo že trikrat, prvič leta 1908, drugič pa 40 let pozneje, leta 1948 (Olimpijski komite Slovenije 2014). Na tej olimpijadi je sodelovalo malo manj kot 11 tisoč športnikov iz 204 držav članic Olimpijskega komiteja, tekmovali so v 300 disciplinah in v 26 različnih športih (prav tam). Slovenija je imela na olimpijskih igrah v Londonu 65 športnih predstavnikov, od tega 37 tekmovalk in 28 tekmovalcev, ki so tekmovali v 17 različnih športih (Olimpijski komite Slovenije 2014). Dosegli so 4 medalje, kar je Sloveniji na razpredelnici osvojenih medalj glede na število prebivalcev prineslo 6. mesto (Medals per Capita 2014).

London je za olimpijske in paraolimpijske igre skupaj porabil 10,952 milijarde evrov, kar predstavlja 491 milijonov evrov manj od zastavljenega proračuna (SiOL.net 2012). Kljub temu igre niso bile tako uspešne, kot so pričakovali, saj so prireditelji na začetku računali na zaslužek okoli 10 milijard evrov, a so zaslužili le desetino tega. Britansko prestolnico je v času olimpijskih iger obiskalo celo za tretjino manj turistov, kot so pričakovali, pri tem pa so imele veliko vlogo draga namestitvev in gostinske storitve, ki so v že tako dragem Londonu v času iger še narasle (Rtvslo.si 2012a).

Skupni prihodki iger so razdeljeni na različne segmente. Največji del prihodkov, 862 milijonov evrov oziroma 31 odstotkov, predstavljajo domači sponzorji, medtem ko so svetovni sponzorji prispevali le 8 odstotkov, to je 270 milijonov evrov. Druge največje prihodke sta prinesli prodaja vstopnic in namestitvev, ki sta v blagajne

prispevali 27 odstotkov oziroma 785 milijonov evrov. Prispevek Mednarodnega olimpijskega komiteja je predstavljal 16 odstotkov, ostali prihodki, kot so paraolimpijska subvencija, licenciranje, prihodki od provizij, pa so prinesli še ostalih 18 odstotkov skupnega prihodka (LOCOG Annual Report 2013, 52).

V Londonu 2012 je bilo na voljo 11,3 milijonov vstopnic za 963 olimpijskih in paraolimpijskih dogodkov. Prodanih je bilo 10,99 milijonov vstopnic, od tega 8,21 milijonov za olimpijske in 2,78 milijona za paraolimpijske igre (LOCOG Annual Report 2013, 38). Medtem ko si je igre v živo ogledalo okoli 11 milijonov gledalcev, je gledanost olimpijskih iger v Združenih državah Amerike podrla vse rekorde, saj so bile najbolj gledan dogodek v zgodovini ZDA (Rtvslo.si 2012b). Ameriška televizijska hiša NBC je odkupila ekskluzivne pravice za 877 milijonov evrov, športni dogodek pa si je ogledalo več kot 219,4 milijona gledalcev. Gledanost je bila tako velika, da si kljub temu, da je NBC za igre do leta 2020 odštél 4,4 milijarde dolarjev, vseeno obeta dobiček (Rtvslo.si 2012b).

Posnetega je bilo več kot sto tisoč ur materiala za predvajanje na televiziji, v ZDA se je več kot 5500 ur oddajalo v živo (International Olympic Committee 2012, 2). Na dogodku je bilo prisotnih 21 tisoč akreditiranih predstavnikov medijev in več kot 70 tisoč prostovoljcev, ki so pomagali pri organizaciji iger (International Olympic Committee 2012, 6). Za slovenske medije je iz Londona poročalo 13 akreditiranih pišočih novinarjev, trije fotografi in ekipa približno 60 sodelavcev RTV Slovenije (Slovenskenovice.si 2012).

RTV Slovenija je bila edina slovenska televizija, ki je predvajala olimpijske igre v Londonu. Predvajala je več kot 237 ur programa, v ta program so všteti tako televizijski prenosi tekem kot studijski program, ki je bil oddajan iz studia RTV v Ljubljani (RTV SLO 2012). V povprečju je imela vsaka oddaja oziroma prenos z olimpijskih iger približno 19-odstotni delež gledalcev (RTV SLO 2012) – to pomeni, da si je olimpijske igre ogledalo približno 19 odstotkov gledalcev, ki so bili v času oddaje oziroma tekme pred televizijskimi sprejemniki. Najbolj gledan dogodek na RTV v času olimpijskih iger je bila atletika, ko je bil na sporedu finale v metu kladiva za moške. Takrat je Primož Kozmus osvojil srebrno medaljo, njegov nastop pa si je ogledalo več kot 300 tisoč gledalcev, kar predstavlja 50-odstotni delež gledalcev (RTV SLO 2012). Nastop zlate olimpijke, Urške Žolnir, ter veslačev Iztoka Čopa in Luke Špika je imel

47-odstotni delež gledalcev, streljanje Rajmonda Debevca pa si je ogledalo 42 odstotkov gledalcev, ki so bili v tistem času pred televizijskimi sprejemniki. Peto mesto Franke Anić je videlo 19 odstotkov gledalcev pred televizijskimi sprejemniki, veslanje Petra Kauzerja je imelo 49-odstotni delež gledalcev, 46-odstotni delež gledalcev pa je imela tekma judoistke Raše Srake Vuković (RTV SLO 2012).

6 KONSTRUKCIJA NACIONALIZMA V ŠPORTU

V osrednjem delu magistrskega dela bom poskušala odgovoriti na ključno raziskovalno vprašanje, in sicer: *Kako se skozi televizijske prenose konstruira nacionalizem na primeru poletnih olimpijskih iger v Londonu 2012?* S pomočjo kritične diskurzivne analize in semiotične analize bom na podlagi teoretičnih konceptov, ki sem jih predstavila v predhodnih poglavjih, interpretirala elemente nacionalizma, ki se pojavijo v televizijskih prenosih slovenskih tekmovalcev na olimpijskih igrah v Londonu 2012. Preko analize medijske reprezentacije televizijskih prenosov slovenskih tekmovalcev na olimpijskih igrah v Londonu bom raziskovala relacije med športom, nacionalizmom in športnim novinarstvom.

6.1 METODOLOGIJA

V analizi pojavljanja nacionalizma v televizijskih prenosih o slovenskih udeležencih na olimpijskih igrah v Londonu 2012 me bo zanimalo, s kakšnimi nacionalističnimi elementi televizijski prenos oziroma slovenski komentatorji tvorijo nacionalistični diskurz. Prvo raziskovalno vprašanje se tako glasi: *Kakšne nacionalistične elemente vsebujejo televizijski prenos olimpijskih iger v Londonu 2012?* Zanimale me bodo tudi značilnosti nacionalističnih elementov v televizijskih prenosih, zato se drugo raziskovalno vprašanje glasi: *Kakšne so značilnosti nacionalističnih elementov, ki se pojavljajo v televizijskih prenosih olimpijskih iger 2012?* Tu je potrebno poudariti, da je prenose po celem svetu delala posebna agencija v okviru Mednarodnega olimpijskega komiteja, to je Olympic Broadcasting Services (OBS), v Sloveniji pa je imela pravico televizijskega predvajanja prenosa slovenska javna televizija RTV Slovenija.

V analizo bom vključila nastope, v katerih so Slovenci osvojili medalje, in nastope, v katerih so Slovenci dosegli vidnejšo uvrstitev. Tako bom analizirala televizijski prenos nastopa judoistke Urške Žolnir, ki je dobila zlato olimpijsko medaljo, televizijski prenos nastopa veslačev Iztoka Čopa in Luka Špika, ki sta osvojila bronasto

medaljo, in televizijski prenos nastopa Rajmonda Debevca, ki je v streljanju osvojil bronasto medaljo. Poleg dobitnikov medalj bom analizirala tudi televizijski prenos nastopa taekwondoistke Franke Anić (5. mesto), kanuista Petra Kauzerja (6. mesto) in judoistke Raše Srake Vuković (7. mesto). Srebrno olimpijsko medaljo je dobil tudi metalec kladiva Primož Kozmus, vendar posnetka njegovega televizijskega nastopa na Televiziji Slovenija ni bilo moč dobiti, zato bo analiza namesto sedem obsegala šest televizijskih prenosov. Televizijske prenose juda je komentiral Aleš Potočnik, z veslaške tekme se je javljal Ivo Milovanović, Marjan Fortin je pokrival streljanje in kajak kanu, taekwondo pa je komentiral Miha Mišič ob pomoči strokovnega sokomentatorja Jureta Pantarja.

6.2 KRITIČNA DISKURZIVNA ANALIZA

Po Faircloughu (2010) je kritična diskurzivna analiza (KDA) tako teorija kot metoda. Nastala je kot odgovor na tradicionalno ločitev disciplin med jezikoslovjem in drugimi družboslovnimi vedami. Medtem ko se jezikoslovje osredotoča na mikro analizo besedila in interakcije, družboslovne vede pa analizirajo družbene probleme na makro ravni, KDA združi obe disciplini ter obravnava širša družboslovna vprašanja in ugotavlja, kako se družbene spremembe kažejo na mikro ravni teksta (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 41). KDA jezik obravnava kot »družbeno prakso« (Fairclough in Wodak 1997, 258) in daje ključen pomen kontekstu, v katerem nastaja določena jezikovna raba. Meyer (2002, 15) pravi, da KDA kritično pristopa k družbeni problematiki tako, da s pomočjo jezika izpostavlja odnose moči, ki so pogosto prikriti, in hkrati skuša priti do praktično relevantnih zaključkov.

Kritična diskurzivna analiza je »kritična« v dveh pogledih. V prvem pogledu temelji na delu Jürgena Habermasa, člana Frankfurtske šole, ki trdi, da mora kritična znanost reflektirati interese, na katerih temelji, in upoštevati zgodovinske kontekste interakcij (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 41). V drugem pogledu pa je KDA »kritična« na tradiciji t. i. kritičnih jezikoslovcev. Kress in Hodg (v Erjavec in Poler 2007, 41) sta trdila, da obstaja močna povezava med jezikovno in družbeno strukturo in da diskurz ne more obstajati brez družbenih pomenov. Kritična komponenta v diskurzivni analizi torej

opozarja na odklon od raziskovalcev diskurza, ki so jezikovno usmerjeni in analizirajo le izbiro besedišča, pri tem pa ga ne umestijo v širši družbeni kontekst, ne problematizirajo odnosov moči v diskurzu in ne analizirajo potencialnega naboja diskurza za družbene (ne)spremembe (prav tam).

Ena izmed postavk KDA je, da so vsi diskurzi zgodovinsko pogojeni, to pomeni, da so umeščeni v čas in prostor, zato jih lahko v celoti razumemo zgolj v povezavi z njihovim kontekstom (Meyer 2002). KDA najbolj zanima analiza prikritih, pa tudi transparentnih odnosov med strukturami, ki v jeziku izražajo prevlado, diskriminacijo, moč in nadzor. Skratka, KDA skuša kritično preiskovati družbeno neenakost, kot je izražena, nakazana, vgrajena in legitimirana v jezikovni rabi oziroma diskurzu (Wodak 2002, 2). KDA se ne osredotoča zgolj na pisano ali govorjeno besedilo, temveč jo zanima širši proces nastajanja besedila. Popolna »kritična« obravnava določenega diskurza tako zahteva teoretizacijo in opis tako tistih družbenih procesov in struktur, ki omogočajo nastanek besedila, kot tudi tistih, znotraj katerih posamezniki ali skupine kot družbeno zgodovinski subjekti ustvarjajo pomene v svoji interakciji z besedili (Fairclough in Kress v Wodak 2002, 2–3).

Interdisciplinarnost oziroma transdisciplinarnost, kot jo poimenuje Fairclough (2010), je ena izmed raziskovalnih prednosti KDA. Predmet preučevanja želi namreč pojasniti z zelo širokim razponom perspektiv, hkrati pa neprestano deluje na podlagi povratnih informacij med analizo in zbiranjem podatkov (Meyer 2002, 16). Poleg interdisciplinarnosti, ki predvideva vključevanje različnih raziskovalnih pristopov in metod, želi Fairclough (2010) z izrazom »transdisciplinarnost« poudariti hkraten razvoj sodelujočih ved.

V praktičnem delu magistrske naloge bom uporabila Faircloughov pristop h KDA. Po tem pristopu vsak diskurziven dogodek analiziramo na treh ravneh in na vsaki ravni gre za drugačno obliko analize in različen predmet raziskovanja. Te ravni so: 1) zapisan ali govorjen tekst, 2) diskurzivna praksa, ki vključuje produkcijo in interpretacijo ali recepcijo teksta in 3) družbena praksa (Fairclough 2005, 22–25).

Prva raven KDA, tekstualna analiza, proučuje, kako so trditve, ki predstavljajo najmanjši del, ki lahko denotirajo dejstva o določeni vsebini, strukturirane, kombinirane in razvrščene. Pri tekstualni analizi gre v bistvu za analizo oblike in vsebine, analitik pa ne proučuje samo tistega, kar je v tekstu prisotno, temveč tudi tisto, kar v tekstu ni

prisotno (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 44). Jezikovna analiza teksta za Fairclougha (v Erjavec in Poler Kovačič 2007, 45) pomeni fonologijo, slovnico, besedišče, semantiko, pa tudi nadstavčni vidik, kot je kohezivnost. Tekst mora biti analiziran na različne načine in zato tekstualna analiza KDA ne vključuje le jezikovne analize, ampak tudi analizo funkcije, ki ji služi vsak element v trenutku uporabe (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 45).

Diskurzivna praksa je analiza povezave med tekstom in družbeno prakso, pri tem pa vključuje proces produkcije, distribucije in proces interpretacije. Pri tej analizi pride do natančnega pojasnjevanja načina produkcije in interpretacije tekstov, hkrati pa se osredotoča tudi na odnos med diskurzivnim dogodkom in diskurzivnim redom (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 45–46). Torej diskurzivna analiza vključuje analizo teksta v povezavi z družbenimi pogoji produkcije in potrošnje ter na tej ravni analiza ni več le tekstualna, temveč postane diskurzivna (prav tam).

Na najvišji ravni pa gre za analizo družbene prakse, ki povezuje različne ravni družbene organizacije: institucionalni kontekst, situacijo ter širši ali družbeni kontekst. Ta analiza skuša pojasniti ugotovitve prve ravni KDA, torej tekstualne analize, na makro družbeni ravni. Ta raven analize lahko vključuje širše družbene razmere, kot so na primer trenuten situacijski kontekst, širši kontekst institucionalnih praks, v katerih je vključen diskurzivni dogodek, ter širši družbeni ali kulturni okvir (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 47). Na tej ravni dobimo odgovor na vprašanje, kaj tekst sporoča o družbi, v kateri je nastal, in kaj sporoča o družbi, kateri je namenjen. Analiza ohranja tako tekstualno (jezikovna analiza) kot diskurzivno analizo (analiza produkcije in potrošnje teksta), toda obe razširja na družbeno raven. Z drugimi besedami, na tej ravni diskurzivna analiza postane kritična diskurzivna analiza (prav tam).

6.2.1 ZLATA MEDALJA URŠKE ŽOLNIR

Urška Žolnir je slovenska judoistka, ki je na poletnih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012 v kategoriji do 63 kilogramov dosegla zlato medaljo. Njena nasprotnica v finalni borbi je bila Kitajka Lili Šu. Prenos njunega nastopa je bil na

Televiziji Slovenija v torek, 31. julija 2012, trajal je 10 minut in 53 sekund, komentiral pa ga je Aleš Potočnik.

Komentator pri borbi Žolnirjeve in Šujeve ni skoparil s hvaljenjem slovenske tekmovalke, za katero pravi, da znajo na »tako velikem tekmovanju zbirati prav ippone¹« (Potočnik 2012a) samo »največji mojstri juda« (Potočnik 2012a). Predstavi jo kot pravo izkušeno borko, saj ima »že 30 let samih izkušenj« (Potočnik 2012a) ter da je »pripravljena, kot da je to pravzaprav zgolj dvoboj za trening« (Potočnik 2012a). Urškino prevlado komentator opiše z »izjemno močna je tudi v finalu« (Potočnik 2012a), »agresivna« (Potočnik 2012a), »Urška ima prednost« (Potočnik 2012a) in »Žolnirjeva nadzoruje položaj na tatamiju²« (Potočnik 2012a). Lahke zmage Žolnirjeve pa vseeno ni pričakovati, to komentator Potočnik (2012a) nakaže s tem, da je Kitajka »danes dobro razpoložena«, vendar že v naslednji sapi ponovno povzdigne Urško, ko se sprašuje, »kaj naj pravzaprav potem rečemo o Žolnirjevi, ki je kot vlak pred seboj podirala vse tekmice z ipponom? Bila je izjemna na tatamiju« (Potočnik 2012a). Podobno se zgodi tudi v primeru, ko si je »kitajska borka prislužila yuko³« (Potočnik 2012a), vendar že v naslednjem stavku komentator dvakrat ponovi, da je »to premalo« (Potočnik 2012a) ter da je »Urška Žolnir olimpijska prvakinja« (Potočnik 2012a).

Tako Žolnirjeva kot Šujeva sta se borili, vendar komentator nenehno ponavlja »Urška se bori« (Potočnik 2012a) in »Urška ve, kako se je treba boriti« (Potočnik 2012a). Kljub temu pa opozori, da se mora Žolnirjeva vseeno paziti kitajske tekmovalke. Ko Urška doseže waza-ari⁴, komentator opozori, da je sicer »tole izjemna prednost« (Potočnik 2012a) za Žolnirjevo, vendar »ne sme zaslepiti, kajti tekmica lahko

¹ Sodnik dosodi popolno zmago oziroma ippon v primerih, ko tekmovalec nadzorovano vrže nasprotnika na hrbet z znatno silo in hitrostjo. Ippon se vrednoti z desetimi točkami (Dobovšek in drugi 2014, 35).

² Tatami je blazina pri judu, na njej se odvijajo treningi in tekmovanja (Dobovšek in drugi 2014).

³ Tekmovalec doseže yuko, kadar nadzorovano vrže nasprotnika, vendar pri izvedbi tehnike manjkajo dva ali trije elementi za ippon. Če nasprotnik pade na bok ali ko tehnika ni izvedena dovolj močno in hitro ter nasprotnik pade na hrbet, sodnik dosodi yuko. Yuko se vrednoti s petimi točkami (Dobovšek in drugi 2014, 35).

⁴ Tekmovalec doseže waza-ari, kadar nadzorovano vrže nasprotnika, vendar pri izvedbi tehnike delno manjka eden od štirih elementov potrebnih za ippon (moč, hitrost, kontrola ali met pretežno na hrbet). Waza-ari se vrednoti s sedmimi točkami (Dobovšek in drugi 2014, 35).

vse skupaj še preobrne« (Potočnik 2012a), malo kasneje pa še doda, da Žolnirjeva »vendar mora paziti, kajti Kitajka lahko z iponom vse preobrne« (Potočnik 2012a). Da je Žolnirjeva naša, slovenska tekmovalka, komentator pove s svojilnim zaimkom, ko pravi »naša Urška« (Potočnik 2012a), in ko pravi, da »naj zdaj cela Slovenija diha z Urško Žolnir« (Potočnik 2012a). S tem komentator še bolj poudari pripadnost, saj je povsem razvidno, čigava je Urška in od kod prihaja.

Analiza tako kaže, da komentator v neposrednem prenosu veliko več časa namenja Urški Žolnir kot pa njeni tekmeči. Razlog lahko najdemo v tem, da je Urška slovenska tekmovalka, poleg tega pa se je dobro borila in je postala olimpijska prvakinja. Ni moč zaslediti, da bi komentator kitajsko tekmičico podcenjeval, temveč jo predstavi kot enakovredno Žolnirjevi, a to pove manjkrat kot to, kakšna borka je Žolnirjeva. Komentator tudi ne uporablja pretirano svojilnih zaimkov, da bi s tem izkazoval pripadnost Žolnirjeve, po drugi strani pa nasprotnico večkrat poimenuje Kitajka in ne Lili Šu.

6.2.2 BRONASTA MEDALJA IZTOKA ČOPA IN LUKE ŠPIKA

Na poletnih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012 sta Iztok Čop in Luka Špik v dvojnem dvojcu Sloveniji priveslala bronasto medaljo. Televizijski prenos njunega veslanja, ki je bil na Televiziji Slovenija v četrtek, 2. avgusta 2012, je trajal 12 minut in 45 sekund, komentiral pa ga je Ivo Milovanović. Čop in Špik sta tekmovala proti tekmovalcem iz Nove Zelandije, Italije, Argentine, Velike Britanije in Litve.

Na začetku televizijskega prenosa komentator pove, kakšne uspehe je dosegel Špik, in sicer pravi, da »ima dve olimpijski medalji. Ima pa tudi tri naslove svetovnega prvaka« (Milovanović 2012), Čop pa »zaključuje bogato in uspešno kariero« (Milovanović 2012). S tem že takoj na začetku pove, da bosta naša veslača predstavljala hudo konkurenco ostalim tekmovalcem. Komentator tudi poudari, da sta naša veslača svetovnega formata, saj »imata veliko veljavo med svetovnimi asi« (Milovanović 2012), Čop pa je »z velikimi črkami zapisan v zgodovino svetovnega veslanja« (Milovanović 2012). Na to, kako zelo sta slovenska veslača v očeh komentatorja dobra, kažejo tudi njegove besedne zveze med komentiranjem tekmovanja, ko ju označi z

»velemojster veslanja« (Milovanović 2012), »sta pripravljena vrhunsko« (Milovanović 2012), »imata realne možnosti za osvojitve ene od medalj« (Milovanović 2012). Vendar Milovanović (2012) tudi drugih tekmovalcev ne podcenjuje, saj pravi, da sta Italijana »izkušena tekmovalca« (Milovanović 2012), ki sicer »nista bila v vrhunski formi v letošnji sezoni« (Milovanović 2012), a sta vseeno »dobro pripravljena v tem olimpijskem programu« (Milovanović 2012). Podobno kot z Italijani je tudi z Novozelandci, ki so »v polfinalnih preizkušnjah pokazali, da so odlično telesno pripravljene« (Milovanović 2012). Po mnenju Milovanovića (2012) tudi ostalih ne gre podcenjevati, saj »mnogi začnejo nekoliko bolj zadržano, pa potem poskušajo v končnici priti do visoke uvrstitve«. Vseeno pa komentator izrazi dvom za Argentinca, saj ni prepričan, če »lahko vzdržita tako tekmovanje, kot so olimpijske igre, v vrhunski formi« (Milovanović 2012). S tem ju postavlja v manjvreden položaj v primerjavi s Čopom in Špikom, saj sta »naša pokazala, da sta v vrhunski formi« (Milovanović 2012). Dvom o kakovosti ostalih tekmovalcev komentator izrazi tudi v primeru, ko govori, s kolikimi zavesljaji na minuto tekmovalci veslajo, saj reče: »Naša dva s 36 zavesljaji, Litvanca s 37, Novozelandca z 39 zavesljaji. Vendar vprašanje je, kakšna je moč zavesljaja« (Milovanović 2012). Slovenca veslata z najmanj zavesljaji, vendar komentator želi pojasniti gledalcem, da ni vse v številu zavesljajev, temveč tudi v moči, pri tem pa izrazi dvom o tem, kako močni so ostali tekmovalci, kajti obstaja možnost, da imata lahko naša veslača vseeno najmočnejši zavesljaj.

Komentator tujih tekmovalcev ne poimenuje po imenu, temveč po nacionalni pripadnosti: »Argentinca« (Milovanović 2012), »Britanca« (Milovanović 2012), »Novozelandca« (Milovanović 2012), »Italijana« (Milovanović 2012), ali pa kar po sami državi »Italija v vodstvu« (Milovanović 2012), »hud napad Nove Zelandije« (Milovanović 2012), »na drugem mestu je Velika Britanija« (Milovanović 2012), »tretja je Litva« (Milovanović 2012), »rahla prednost Italije« (Milovanović 2012), »predstavnik Nove Zelandije« (Milovanović 2012). Podobno je v primeru, ko gre za poimenovanje Špika in Čopa. Nekajkrat ju poimenuje po imenu ali priimku, večino časa pa ju označuje z »naša dva« (Milovanović 2012), »naša šampiona« (Milovanović 2012) in »naš dvojni dvojec« (Milovanović 2012), kar kaže na to, da sta sodržavljana komentatorja, da pripadata naši, slovenski državi, medtem pa ostale tekmovalce označi kot tujce. Tudi slovenska tekmovalca označi z državo, ko pravi »Slovenija torej v

vodstvu« (Milovanović 2012). Hkrati pa nagovori in se poistoveti s slovenskimi navijači, ko se vpraša »Se bo slovensko občinstvo, se bomo slovenski navijači veselili na koncu?« (Milovanović 2012). Z uporabo 1. osebe množine (*se bomo*) komentator sebe in gledalce postavi v skupnost, ki je sestavljena iz Slovencev ter navijačev Čopa in Špika. Oblikuje se zamišljena skupnost, posamezniki pa se med seboj ne poznajo. Korošec (1998, 172) v okviru stilistike temu pravi »skupni sporočanje krog«, kajti »ko je izraz v besedilu, ki je zemljepisni, narodnostni, družbenopolitični, kulturno-zgodovinski ipd. kazalnik, s katerim se naslovniki sporočila lahko poistovetijo v smislu tukajšnjosti in zdajšnjosti, so navezniki na besede tega kazalnika v 1. osebi osebnih in osebnosvojilnih zaimkov in tvorijo skupni sporočanje krog« (Korošec 1998, 72). Beseda »slovensko« je kazalnik zemljepisnega področja in gledalec jo vključi v pojem »dežela/država/ozemlje, ki mu pripadam kot naslovnik tega sporočila« (Korošec 1998, 72) in tako ve, da se sporočilo ne nanaša na njega, na samo enega naslovnika, ampak na množico naslovnikov (Korošec 1998, 172). Uspeh posameznika oziroma ekipe predstavlja uspeh celotne nacije. S stavkoma »Vsi si želimo, da bi Slovenija na teh olimpijskih igrah danes s Čopom in Špikom dobila drugo zlato odličje« (Milovanović 2012) in »Slovenija ima medaljo« (Milovanović 2012) komentator pripiše medaljo kar celotni slovenski državi in ne tekmovalcema, ki sta si jo prislužila s svojim delom.

V športu smo Slovenci znani kot borben narod, narod, ki se ne preda in se bori do konca (Starč 2003b). Borbenost, ki je lastnost zmagovalcev, se kaže v stavku »Zdaj sta močnejša tu v končnici, kot kaže, Novozelandca, vendar tudi naša dva ne popuščata« (Milovanović 2012). Ob osvojitvi tretjega mesta komentator pove, da sta »svojo nalogo tako, kot sta jo načrtovala, opravila« (Milovanović 2012), nato pa vseeno prizna premoč in nadvlado Novozelandcev, ko pravi, da »sta odlično razporedila moči, to je treba priznati. Prav tako Italijana, ki sta nekaj časa vodila« (Milovanović 2012), vendar sta naša veslača vseeno dobila »zasluženo bronasto medaljo« (Milovanović 2012), saj sta »opravila super nastop« (Milovanović 2012), ker sta »naša šampiona trdo delala« (Milovanović 2012) in »se dobro pripravila« (Milovanović 2012).

Iz analiziranega primera je moč videti, da komentator Milovanović nameni veliko časa našima veslačema, precej pogosto ponavlja in poudarja, da sta odlična in da lahko resno računamo na medaljo, hkrati pa ju velikokrat tudi poimenuje z besedno zvezo »naša dva«, kjer s svojilnim zaimkom »naš« poudarja, da sta Čop in Špik »naša«,

Slovenca, in ne »njihova«, tujca. Tekom tekme Milovanović mogoče že kar malo pretirava z uporabo svojilnega zaimka »naš«, saj ga uporabi kar dvaindvajsetkrat. Gledalec dobi občutek kot da na progi ni drugih tekmovalcev in da tekmujeta samo Slovenca. Ta nenehna uporaba besed »naš« in »Slovenca« pripomore k oblikovanju zamišljene skupnosti vseh tistih, ki se poistovetijo s tema dvema poimenovanjema. Iz vidika narodne zavesti je ta vzpostavitev zamišljene skupnosti sicer pozitivna, vendar kljub temu, da Milovanović do Špikovih in Čopovih sotekmovalcev ni sovražen, zaničevalen ali nesramen (le enkrat izrazi dvom o dobri pripravljenosti Argentinec), je uporaba besede »naš«, gledano iz novinarskega stališča, vseeno malce pretirana.

6.2.3 BRONASTA MEDALJA RAJMONDA DEBEVCA

Eden izmed slovenskih dobitnikov medalj na poletnih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012 je tudi Rajmond Debevec, ki si je s streljanjem z malokalibrsko puško na 50 metrov leže pristreljal bronasto odličje. Televizijski prenos tekme je bil na Televiziji Slovenija v petek, 3. avgusta 2012, trajal je 23 minut in 30 sekund, komentiral ga je Marjan Fortin. Nasprotniki Rajmonda Debevca v finalni seriji so prihajali iz Belorusije, Belgije, Nemčije, Koreje, Italije, Indije in Hrvaške.

Športni komentator prenos začne z opazko, da Debevec danes tekmuje v disciplini, »v kateri do zdaj ni imel prav veliko uspehov« (Fortin 2012a). S tem že na začetku pove, da je uvrstitev Debevca v finale na nek način presenečenje, saj je do zdaj v streljanju z malokalibrsko puško v ležečem položaju osvojil »naslov evropskega prvaka« (Fortin 2012a). To je sicer lep dosežek, vendar z Debevcem tekmuje tudi Belorus Sergei Martynov, ki je v svoji karieri že osemkrat »na svetovnih prvenstvih ali olimpijskih igrah zadel 600 krogov« (Fortin 2012a) in je zato »zagotovo prvi favorit tega tekmovanja, te discipline, tudi tega finalnega nastopa« (Fortin 2012a). Sergei je tudi »najboljši strelec vseh časov v tej disciplini« (Fortin 2012a), ki je »izenačil tudi svetovni in olimpijski rekord« (Fortin 2012a). Za Debevca komentator sicer reče, da ima »že številne izkušnje« (Fortin 2012a), saj so bile olimpijske igre v Londonu že njegove osme igre, to streljanje pa »devetnajsti nastop na olimpijskih igrah« (Fortin 2012a). Bolj ko se tekmovanje bliža koncu, bolj ga komentator Fortin (2012a) hvali, in

sicer »odličen strel Rajmonda Debevca«, »izjemen nastop znova Rajmonda v tem olimpijskem finalu«, »mojster ostaja mojster« in »znova je dokazal, da še vedno pri 49-ih letih spada med največje mojstre tega športa«. Hkrati pa komentator skozi celotno tekmovanje govori o tem, kako »Belorus nadaljuje z izvrstnimi predstavami« (Fortin 2012a), da je »Martynov znova sijajen« (Fortin 2012a), da je »velemojster« (Fortin 2012a) ter da »Martynov blesti tudi tokrat« (Fortin 2012a). Kljub vsem hvalam, ki jih je komentator namenil Belorusu, ob osvojitvi medalj reče »Martynov, Cox in Debevec tesno v kolajnah« (Fortin 2012a). Ta 'tesnost' v kolajnah nakazuje, da so bili tekmeči vseeno zelo izenačeni in enakovredni ter da ni prišlo do prevlade enega samega tekmeča.

Komentator nasprotnike Rajmonda Debevca večinoma poimenuje po priimkih, vendar je moč zaslediti tudi nekaj poimenovanj po nacionalni pripadnosti, na primer »Belgijec« (Fortin 2012a), »Belorus« (Fortin 2012a), »indijski strelec« (Fortin 2012a). Tudi našega športnika Fortin (2012a) vedno poimenuje po imenu in priimku, da tekmuje za Slovenijo, pa omeni le trikrat, in sicer »dvakratnega najboljšega športnika Slovenije« (Fortin 2012a), »veselimo se novega slovenskega odličja« (Fortin 2012a) in »fantastičen nastop pravzaprav znova vrhunskega slovenskega športnika Rajmonda Debevca« (Fortin 2012a).

Komentiranje Fortina je zelo korektno, saj ne dela velikih razlik med Debevcem in ostalimi sotekmovalci, še več, bolj kot Debevcu se od začetka posveča in hvali njegovega nasprotnika iz Belorusije, ki ga tudi favorizira. Fortin večino časa tekmovalce poimenuje po priimkih in ne po narodni pripadnosti, njegovo komentiranje pa izstopa tudi po tem, da Debevca nikoli ne označi z »naš«, kar otežuje formacijo zamišljene skupnosti, saj gledalci ne čutijo take pripadnosti narodu, kot bi jo, če bi komentator uporabil več besed, ki se tičejo nacionalističnega diskurza.

6.2.4 PETO MESTO FRANKE ANIĆ

Taekwondoistka Franka Anić je na poletnih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012 dosegla peto mesto. Televizijski prenos njene borbe je bil na Televiziji Slovenija v petek, 10. avgusta 2012, trajal je 13 minut in 16 sekund. Komentator je bil Miha Mišič,

ob njem pa je bil strokovni sokomentator Jure Pantar, ki je slovenski reprezentant v taekwondoju. Anićeve se je v boju za bron borila proti Američanki Paige McPherson. Franka sicer prihaja iz Hrvaške, vendar je zaradi premočne taekwondojske reprezentance na Hrvaškem začela tekmovati v domovini svoje matere, torej v Sloveniji.

Komentator prične prenos tekme s komentarjem, da Anićeve »v polfinalu sicer ni šlo proti odlični južnokorejski predstavnici« (Mišič 2012), vendar pa je »danes že dokazala proti kazahstanski predstavnici in potem v nadaljevanju proti Kanadčanki, da se zna boriti zelo dobro« (Mišič 2012). Med prenosom komentator poudarja, da je Američanka favoritka, saj je »ameriška taekwondoistka danes že dvakrat zmagala« (Mišič 2012), da je »Američanka zelo agresivna in aktivna« (Mišič 2012), da je »izjemno dobra« (Mišič 2012) ter da je »zelo dobra v udarcih« (Mišič 2012), kar kaže na premoč Američanke in da bo boj težak. To sokomentator Pantar (2012) tudi potrди, ko reče, da »je zelo težko za Franko, saj se Američanka zelo dobro giba po ringu«. Vendar kljub temu je »Anićeve še vedno v vodstvu« (Mišič 2012), ker je »z enim dobrim udarcem v glavo zaslužila v prvi rundi tri točke« (Mišič 2012). Vendar je bila na koncu Američanka vseeno »v tem boju za bron boljša od Franke Aniće« (Mišič 2012).

Komentator in sokomentator ameriško tekmovalko poimenujeta z nacionalno pripadnostjo, ko ji pravita »Američanka« (Mišič 2012), »taekwondoistka iz Združenih držav Amerike« (Mišič 2012), »ameriška taekwondoistka« (Mišič), Franko pa poimenujeta z imenom in priimkom ali le z imenom. Ker Anićeve prihaja iz Hrvaške, se je težje poistovetiti z njo in jo sprejeti za našo tekmovalko, zato komentator samo enkrat uporabi svojilni pridevnik, ki izraža nacionalnost. To se kaže v primeru »Držimo pesti za našo taekwondoistko« (Mišič 2012).

6.2.5 ŠESTO MESTO PETRA KAUSERJA

Peter Kauzer je na poletnih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012 tekmoval v kajaku na divjih vodah, kjer je veljal za enega izmed favoritov, a je na koncu osvojil 6. mesto. Njegov nastop je bil na Televiziji Slovenija v sredo, 1. avgusta 2012, trajal je 2 minuti in 11 sekund, komentiral ga je Marjan Fortin.

Kauzer je sicer tekmoval proti tekmovalcem iz Italije, Češke, Nemčije, Poljske, Španije, Francije, Avstrije, Japonske in Toga, vendar se pri tem športu vsak posameznik spusti sam po brzicah in ne hkrati, zato pričakujem, da pri tem komentiranju ne bo prisotnih veliko elementov nacionalizma. Komentator prične s predstavitvijo našega tekmovalca in pravi, da je »dvakratni svetovni prvak« (Fortin 2012b). S tem gledalci pričakujejo, da ima možnosti za osvojitev dobrega mesta, če ne celo medalje, saj v nadaljevanju komentator tudi reče, da »Peter zna in zmore« (Fortin 2012b). Preden se spusti iz štartnega bloka, ga poimenuje kar »raketa iz Hrastnika« (Fortin 2012b), nato pa se vpraša, če »bo zdaj upravičil tale vzdevek« (Fortin 2012b). Fortin (2012b) Kauzerja predstavi kot hitrega in enega izmed favoritov, saj med drugim tudi reče, da naj »kot naboj zdaj poleti po brzicah te reke« (Fortin 2012b). Omeni tudi njegove sotekmovalce, ki pa jih poimenuje »njegovi nasprotniki« (Fortin 2012b).

V športu se pogosto uporablja izraz 'nasprotnik', saj športni komentatorji med drugim uporabljajo terminologijo, s katero se nenehno reproducira analognost z vojaškim spopadom – zmage in porazi, napadi in obrambe, uničenje nasprotnika ipd. (Starc 2003a, 59). V okviru vojaške terminologije lahko 'nasprotnika' razumemo kot našega sovražnika, zato ga je potrebno premagati. Po tem, ko je Kauzer izgubil kakršno koli možnost za osvojitev medalje, se komentator vpraša »Ali sreča res ne mara naših tekmovalcev?« (Fortin 2012b). S tem pove, da je Peter naš, da je Slovenec, hkrati pa tudi opravičuje neuspeh našega tekmovalca oziroma kar vseh naših tekmovalcev, saj je uporabil množino. Vendar sreča pri športu nima ključne vloge. Rezultat, ki ga dosežeš, je rezultat fizične in mentalne pripravljenosti, treningov in le ščepca sreče.

6.2.6 SEDMO MESTO RAŠE SRAKE VUKOVIĆ

Raša Sraka Vuković je slovenska judoistka, ki je na poletnih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012 dosegla 7. mesto. Televizijski prenos njene borbe je bil na Televiziji Slovenija v petek, 1. avgusta 2012, trajal je 3 minute in 56 sekund, komentiral ga je Aleš Potočnik. V repasažu za tretje mesto se je Raša Sraka Vukovićeva borila s Kolumbijko Yuri Alvear.

Boj je bil zelo kratek, zato ni veliko priložnosti za razvoj elementov nacionalizma, vendar je analiza kljub temu pokazala nekaj primerov uporabe nacionalizmov. Komentator Rašo Srako Vuković poimenuje s polnim imenom, med drugim pa ji pravi tudi »naša judoistka« (Potočnik 2012b), »Ljubljankanka« (Potočnik 2012b), ki je »nekakšna začetnica uspehov slovenskega ženskega juda« (Potočnik 2012b). Potočnik s tem pove, da je Raša Sraka Vuković Slovenka, celo več, umesti jo v Ljubljano, katera ima številčno manj navijačev kot jih ima celotna Slovenija. V tem primeru se lahko oblikuje manjša skupina ljubljanskih navijačev, ki držijo pesti za Srako Vuković, in ta manjša skupina navijačev je del večje skupine vseh slovenskih navijačev – oblikuje se skupina znotraj skupine.

Tako kot vsi do zdaj tudi v tej tekmi komentator predstavi uspehe naše tekmovalke. Pravi, da je bila »letos tretja na evropskem prvenstvu« (Potočnik 2012b) in da ima »kopico medalj« (Potočnik 2012b). Raša ima torej veliko izkušenj in kljub temu, da je »Alvearjeva nekoliko mlajša od naše judoistke« (Potočnik 2012b), je tudi ona »zelo izkušena« (Potočnik 2012b), saj je »dvakratna ameriška prvakinja« (Potočnik 2012b). V tem komentiranju televizijskega prenosa se kaže premoč kolumbijske tekmovalke, saj se »močno upira Yuri Alvear« (Potočnik 2012b) in ravno zaradi tega »Raša te tehnike ni uspela izpeljati« (Potočnik 2012b). Raša se sicer »bori« (Potočnik 2012b), vendar se bo treba vseeno »boriti nekoliko bolj aktivno« (Potočnik 2012b). Posledično je »žal uspelo Kolumbijki Rašo vreči na hrbet« (Potočnik 2012b) in tako je Sraka Vuković končala na 7. mestu.

6.3 SEMIOTIČNA ANALIZA

Pri televizijskih prenosih ima poleg komentatorjevega in morebitnega sokomentatorjevega govora zelo pomembno vlogo tudi slika, saj je televizija vizualni medij. Za vizualno analizo je med vsemi analizami najbolj primerna semiotična analiza (Chandler 2013), zato bom s pomočjo te analize poskušala odkriti, kakšne nacionalistične elemente vsebujejo analizirani televizijski prenosi.

Beseda semiotika izhaja iz grške besede semeion in pomeni znak. Tako je semiotika v najsplošnejši definiciji veda o znakih in načinu, kako le-ti delujejo (Fiske

2005, 54). Semiotična analiza izhaja iz predpostavke, da se lahko vse oblike človeške komunikacije razume kot sistem znakov oziroma kot tekst. Tako se ta analiza osredotoči predvsem na tekst, njegov prejemnik oziroma bralec pa ima aktivnejšo vlogo kakor v večini modelov procesa (Fiske 2005, 54). Z aktivnejšo vlogo bralca pa pride do velikega problema, ki ga ima ta metoda. To je subjektivnost »branja«, saj vsak posameznik razume, dojema in si predstavlja stvari drugače in na svojevrsten način.

Semiotika obsega tri poglobljena področja študija, to so znak, kode ali sistemi, v katere so znaki organizirani, ter kultura, znotraj katere ti kodi ali znaki delujejo (Fiske 2005, 54). Znaki so človeški konstrukti in jih lahko razumemo samo v tistem okviru, v katerem jih uporabljajo ljudje. Zato je področje znaka sestavljeno iz preučevanja različnih nizov znakov, različnih načinov, kako predajo sporočilo, in tega, kako se nanašajo na ljudi, ki jih uporabljajo (Fiske 2005, 54). Znak vključuje vse, kar stoji namesto nečesa. Znaki so lahko besede, podobe, zvoki, geste in predmeti.

Peirce (2004, 13–14) je znak, glede na njegovo relacijo do objekta, kategoriziral v ikone, indekse ali simbole. Ikona je znak, ki je na nek način podoben svojemu predmetu. Peirce (2004, 14) za ikono pravi, da »se nanaša na objekt, ki ga denotira zgolj na podlagi svojih značilnosti, ki jih ima, ne glede na to, ali takšen objekt dejansko obstaja ali ne«. Pri indeksu je prisotna neposredna povezava med znakom in predmetom, Peirce (2004, 14) ga opredeli kot »znak, ki se nanaša na objekt in ki ga označuje tako, da ta objekt nanj resnično vpliva«. Zadnja kategorija znaka pa je simbol, pri katerem ni nobene povezave ali podobnosti med znakom in predmetom. Peirce (2004, 14) pravi, da je simbol »znak, ki se nanaša na objekt, ki ga denotira na podlagi zakona, po navadi asociacije splošnih idej, kar povzroči, da simbol interpretiramo kot nanašajoč se na ta objekt«.

Eden izmed ustanoviteljev semiotike je bil tudi jezikoslovec de Saussure. Zanimal ga je jezik in kako se znaki povezujejo z drugimi znaki (Fiske 2005, 57). Po de Saussureju (v Hall 2004, 51) je jezik sistem znakov, zato je proizvodnja pomena odvisna od jezika. Za de Saussureja (v Fiske 2005, 57) je znak fizični predmet s pomenom in je sestavljen iz označevalca in označenca. Označevalec ali forma predstavlja dejansko besedo, podobo ali fotografijo, označenec pa predstavlja idejo oziroma koncept v naših mislih, na katerega se označevalec nanaša (Hall 2004, 59). Ta

miselna predstava je na splošno skupna vsem članom iste kulture, ki govorijo isti jezik (Fiske 2005, 57).

Barthes (v Fiske 2005, 95) je vzpostavil sistematični model, ki je vseboval idejo o dveh vrstah signifikacije. Prva vrsta signifikacije je denotacija in opisuje odnos med označevalcem in označencem znotraj znaka in odnos znaka do njegovega nanašanca v zunanji stvarnosti (Fiske 2005, 95). To pomeni, da se nanaša na preprost, jasen in očitni pomen znaka. Hall (2004, 59) pravi, da pri denotaciji obstaja širok konsenz in večina ljudi se strinja o pomenu. Na drugi, širši ravni pa se pojavi konotacija, ko označevalci, ki smo jih odkodirali na prvi ravni, vstopijo v širšo vrsto koda (Hall 2004, 59). Znak se sreča s čustvi bralcev in vrednotami njihove kulture, pomeni pa se premaknejo proti subjektivnemu (Fiske 2005, 96). Konotacija ni več opisna raven očitne interpretacije, kajti znake interpretiramo v smislu širših področij družbene ideologije, kot so splošno prepričanje, konceptualni okvirji in vrednostni sistemi družbe (Hall 2004, 59).

Barthes (v Fiske 2005, 97) z uporabo mita razloži, kako znaki delujejo v drugi vrsti signifikacije. Kultura s pomočjo mita razloži oziroma razume določen vidik stvarnosti ali narave. Za Barthesa (v Fiske 2005, 97) je mit »način razmišljanja kulture o nečem, način konceptualizacije ali razumevanje tega« in nanj gleda kot na »verigo povezanih predstav«. Mit deluje na način, da naturalizira zgodovino. To pomeni, da so miti rezultat družbenega razreda, ki je dosegel nadvlado določene zgodovine, pomeni, ki jih širijo, pa morajo vsebovati to zgodovino. Vendar zaradi svojega delovanja miti poskušajo to zanikati in pomene predstavijo kot naravne, njihov zgodovinski izvor pa prikrijejo (Barthes v Fiske 2005, 98).

Na mednarodnih športnih tekmovanjih so prisotni nacionalni simboli, ki delujejo kot jezikovni sistem. To pomeni, da morajo posamezniki znati prebrati te simbole, da se lahko na podlagi teh simbolov identificirajo s svojo zamišljeno skupnostjo (Starč v Kovač in drugi 2005, 20). Tako slovenska tekmovalca, Iztok Čop in Luka Špik, na olimpijskih igrah tekmujeta v dresih, ki so v nacionalnih barvah – modra, zelena in bela. V večini športov, predvsem skupinskih, kjer Slovenci nastopajo na mednarodni ravni, so naši športniki oblečeni v kombinaciji teh treh barv. So pa tudi športi, kjer je predpisano, kako morajo biti tekmovalci oblečeni, tako so na primer pri taekwondoju in judu oblečeni v posebne uniforme. Judo uniforma je sestavljena iz hlač, jakne in pasu, pri tem pa je en tekmovalec oblečen v belo, drugi v modro uniformo. Nobene izjeme ni

bilo na olimpijskih igrah v Londonu leta 2012; Žolnirjeva je osvojila zlato medaljo v modri judo uniformi. Nekatere države se lahko tudi preko barve judo uniforme identificirajo z nacionalno pripadnostjo. Urška Žolnir in Raša Sraka Vuković sta imeli namreč to srečo, da sta bili oblečeni v modro uniformo, kar je lahko pri nekaterih gledalcih še dodatno spodbudilo, da so se preko modre barve poistovetili s Slovenijo in pripadnostjo svoji državi. Poleg tega pa sta imeli na hrbtu pripeto kratico »SLO«, ki pomeni »Slovenija«, na sprednji strani uniforme pa je bil logotip Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS), spodaj pa je pisalo »Team Slovenia«, torej »Ekipa Slovenije«. Čeprav se judoistki nista borili v uradnih barvah Slovenije, so se lahko navijači kljub temu, da so bili fizično ločeni, vseeno zamišljeno združili v krog ljudi, ki jih je skupaj povezovalo navijanje za naši dve tekmovalki. Na to, da pripadajo isti skupini, jih je opominjala kratica SLO, logotip OKS, napis »Team Slovenia« (glej Sliko 6.1), ob osvojitvi zlate medalje pa je kamera posnela še slovenske navijače v dvorani, ki so mahali s slovensko zastavo, kar še dodatno pripomore k utrjevanju nacionalne zavesti. Da je bila slovenska zastava prisotna v dvorani, je med prenosom tekme omenil tudi komentator Potočnik (2012), ki je na začetku boja dejal: »Slovenska zastava tudi v dvorani«, ob osvojitvi zlate medalje pa še: »Slovenske zastave vihrajo tukaj v Londonu« (Potočnik 2012).

Slika 6.1: Judoistki Urška Žolnir (zgoraj) in Raša Sraka Vuković (spodaj)

Vir: Olympics (2014a) in Olympics (2014f).

Pogosto kazanje zastav je prisotno tudi pri veslanju dvojnega dvojca, kjer sta tekmovala Iztok Čop in Luka Špik. Na začetku in po vsakih preveslanih 500-tih metrih se na vodni progi izriše zastava in kratica države, iz katere prihajajo tekmovalci. Pri veslanju imajo nekateri tekmovalci narisane nacionalne zastave tudi na veslih oziroma na listih vesel, tako na primer Litvanca veslata z litvanskimi zastavami, Italijana z italijanskimi, Argentinca z argentinskimi. Čeprav Čop in Špik veslata z navadnimi črnimi vesli, brez slovenske zastave, vemo, da tekmujeta za Slovenijo, saj sta oblečena v dres nacionalnih barv, na čolnu pa imata, tako kot vsi ostali, tudi onadva zapisano kratico naše države (glej Sliko 6.2).

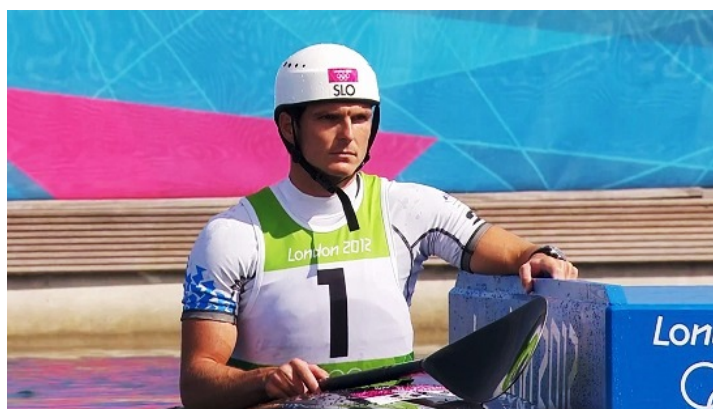
Slika 6.2: Veslača Iztok Čop in Luka Špik v dresu nacionalnih barv

Vir: Olympics (2014b).

Za razliko od Čopa in Špika je imel Peter Kauzer na veslih zastavo Slovenije, a je bilo na njegovem dresu težje izslediti nacionalne barve. Oblečen je bil namreč v belo majico, ki je imela na rokavu majhen moder vzorec, čez majico pa je imel oblečen varnostni jopič in dres s tekmovalno številko. Kauzer je imel tudi čelado z napisom SLO. Prvotna funkcija kratic držav služi temu, da tekmovalce loči med seboj, pomaga novinarjem in gledalcem, da hitreje prepoznajo, od kod prihaja določen tekmovalec, in kljub temu, da kratica SLO tam ni z namenom, da povezuje navijače v zamišljeno skupnost, v majhni meri pripomore tudi k temu (glej Sliko 6.3 in Sliko 6.4).

Slika 6.3: Peter Kauzer

Vir: Olympics (2014e).

Slika 6.4: Slovenska zastava na veslih Petra Kauzerja

Vir: Olympics (2014e).

V oblačila nacionalnih barv niso oblečeni le tekmovalci, temveč tudi njihovi trenerji in spremljevalci. Med neposrednim prenosom boja Anićeve z Američanko se na

parterju pojavi njen trener, ki je oblečen v modro trenerko, ki spada v kolekcijo oblačil slovenske olimpijske odprave, na prsih ima izvezen grb OKS, na hrbtu pa mu piše »Slovenija« (glej Sliko 6.5). Z enakimi oblačili se izkazuje pripadnost ekipi oziroma državi in medsebojno podporo. Poleg tekmovalcev Slovenijo tako zastopajo in predstavljajo tudi njihovi trenerji, pomočniki trenerjev, maserji, fizioterapevti in ostali člani slovenske delegacije. Posameznik se tako lahko v zamišljeno skupnost poveže tudi preko ostalih članov delegacije in ne samo preko tekmovalcev.

Slika 6.5: Trener Franke Anić v uradni trenerki slovenskih olimpijcev

Vir: Olympics (2014d).

Pri vseh analiziranih televizijskih prenosih je v levem zgornjem kotu ekrana ali spodaj na ekranu viden trenutni rezultat tekmujočih. Če beremo od leve proti desni, je pri vseh rezultatih najprej zapisana kratica države, nato je narisana zastava, na tretjem mestu je priimek tekmovalca in začetnica imena, na koncu pa je še rezultat (glej Sliko 6.6). Z vidika nacionalizma bi lahko na prvi pogled videli, da na tem tekmovanju ne gre za boj med posamezniki, na primer za boj med Žolnirjevo in Šujevo, temveč za boj med Slovenijo in Kitajsko, za boj med državama, za boj med »nami« in »njimi«. Tekmovalec predstavlja celoten narod, ki se bori v imenu države proti drugi državi, ki ni »naša«, temveč »njihova«.

Slika 6.6: Izpis rezultatov pri veslanju, judu, streljanju in kajak kanuju

Vir: Olympics (2014a), Olympics (2014b), Olympics (2014c) in Olympics (2014e).

Za konstrukcijo nacionalizma je prisotnost nacionalnih simbolov vsekakor pomembna, pomembno vlogo pa v televizijskih športnih prenosih igra tudi sam način snemanja in posebnosti v kadriranju. Kadri so lahko posneti iz različne razdalje in pri analiziranih olimpijskih tekmah so se režiserji največkrat posluževali splošnega plana, ki predstavlja »najširši televizijski kader in ga razumemo kot širok kader prizorišča dogodka, pokrajine ali stvari. Razdalja med kamero in snemano podobo je pri tem kadru največja, gledalec pa je najmanj vključen v dogajanje na zaslonu« (Laban 2007, 35). Splošnemu planu sledi daljni plan, ko je oseba snemana od glave do pet, pri srednjem planu je oseba snemana od pasu do glave, pri srednjem bližnjem planu pa je človek sneman od prsnega koša navzgor (Laban 2007, 36).

Boj Žolnirjeve in Kitajke je večinoma sneman iz daljnega plana in kljub temu, da ta kader oddaljuje gledalca od dogajanja, je sama narava športa taka, da zahteva snemanje iz daljnega plana, saj lahko le v tem primeru gledalec dobi celoten vpogled v dogajanje na tatamiju. Vsake toliko se kamera sicer tudi približa in snema iz srednjega plana, kjer prideta državna zastava in kratica države bolj do izraza, vendar je tovrstno kadriranje enakomerno porazdeljeno med obe tekmovalki in v prvi vrsti ni namenjeno

krepitevi nacionalnega diskurza, ampak je samo prilagojeno značilnostim tega športa. Enkrat kamera Žolnirjevo posname v hrbet iz srednjega bližjega plana, torej od prsnega koša navzgor, in ravno na hrbtu ima na veliko napisano SLO. Srednjega bližnjega plana ni deležna samo Slovenka, temveč tudi Kitajka. Ob predstavitvi tekmovalk se kamera približa vsaki tekmovalki posebej, jo posname od blizu, in pri tem se izpostavi kratica države in grb olimpijskega komiteja, ki ga ima vsaka tekmovalka na prsnem delu uniforme. Po končanem boju, ko Urška postane olimpijska prvakinja, se kamera približa in jo snema iz srednjega bližnjega plana (glej Sliko 6.7), kamera iz splošnega plana zajame tudi navijače na tribuni, kjer je prisotna slovenska zastava, in ob zmagi se kamera počasi približuje zastavi, vendar je še vedno snemana iz splošnega plana (glej Sliko 6.8).

Slika 6.7: Urška Žolnir iz srednjega bližnjega plana

Vir: Olympics (2014a).

Slika 6.8: Slovenska zastava med občinstvom iz splošnega plana

Vir: Olympics (2014a).

Razlog za tovrstno kadriranje je v tem, da hoče režiser pokazati veselje slovenskih navijačev ob osvojitvi zlate medalje Urške Žolnir. Zaradi velikosti tribune, kjer se nahajajo navijači, jih lahko posname samo iz splošnega plana oziroma iz tega plana lahko gledalec dobi širši vpogled v dogajanje na tribuni. Čeprav splošni in daljni plan omogočata fizično in čustveno ločitev gledalca od prikazanega (Laban 2007, 36), se v tem primeru slovenski gledalci zaradi prisotnosti slovenske zastave čustveno ne ločijo od dogajanja na zaslonu, saj je že osvojitve zlate olimpijske medalje sama po sebi precej čustven dogodek, poleg tega pa slovenska zastava omogoča gledalcem, da prepoznajo svoje sodržavljanke, s katerimi se lahko zamišljeno povežejo med seboj.

Pri tekmi veslanja, ko Čop in Špik osvojita bronasto medaljo, je situacija malo drugačna kot pri judu. Ker je površina tekmovanja zelo velika, je večina tekme snemana iz splošnega plana (glej Sliko 6.9).

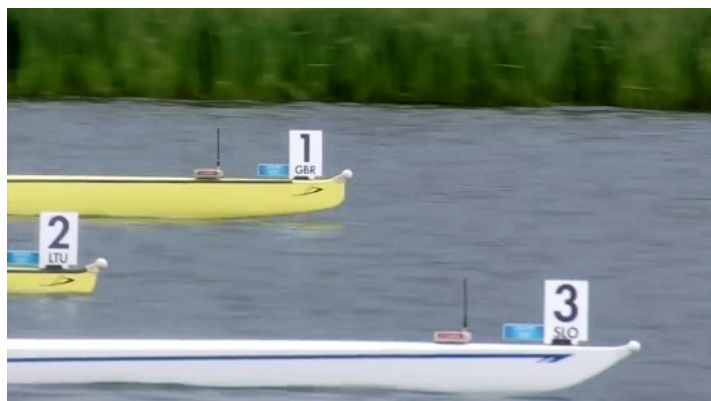
Slika 6.9: Veslanje snemano iz splošnega plana

Vir: Olympics (2014b).

Na zadnji progi, ki je najbližje kameri, tekmujeta Italijana. Ko se kamera približa in snema iz daljnega plana, večino televizijskega zaslona zavzemata Italijana, kratica njune države na dresu na nogi pa je zaradi bližjega snemanja bolj vidna. Pri tekmah veslanja kamera pogosto snema zadnje dele čolnov, saj le-ti določajo, katera država je v prednosti. Tako snemanje je prisotno tudi na analiziranih olimpijskih igrah v Londonu leta 2012, ko kamera od blizu snema čolne, ki se borijo za prva tri mesta. Vsi čolni imajo na zadnjem delu pritrjeno tablico s kratico države, za katero veslači tekmujejo (glej Sliko 6.10).

Slika 6.10: Kratice držav na koncu čolna

Vir: Olympics (2014b).

Ob snemanju zadnjega dela slovenskega čolna se kamera začne počasi pomikati proti levi, proti sredini čolna, kjer sedita in veslata Čop in Špik, pri tem pa komentator reče, da se je »tudi režiser očitno odločil, da bo veliko kazal naša šampiona«. V primerjavi z ostalimi tekmovalci se to res tudi zgodi, saj kadar je tekma snemana v daljnem ali srednjem planu, režiser v prvih treh četrtinah tekme, ko sta naša veslača vodila, šestkrat pokaže Slovenca, ostalih tekmovalcev nikoli. Po treh četrtinah tekme, ko vodstvo prevzame Italijana, kamera dvakrat posname italijanskega tekmovalca iz srednjega plana, ostalih nikoli. Po končani tekmi, ki sta jo osvojila Novozelandska, se režiser odloči iz srednjega plana pokazati tudi zmagovalca (glej Sliko 6.11). Pri teh bližnjih posnetkih veslačev pridejo bolj do izraza tekmovalni dresi, ki so v nacionalnih barvah, hkrati pa se izpostavijo tudi kratice držav.

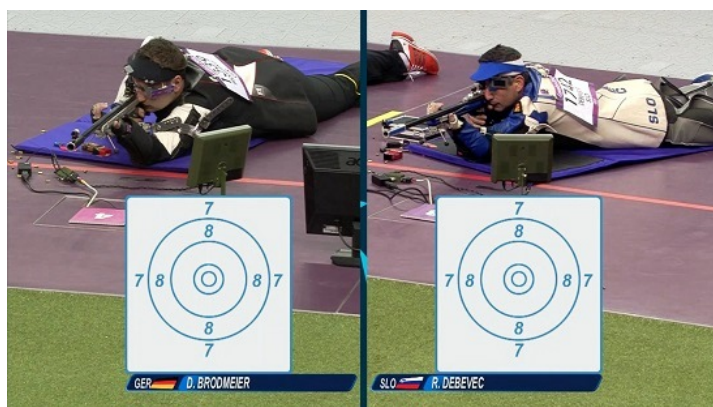
Slika 6.11: Zmagovalca snemana iz srednjega plana

Vir: Olympics (2014b).

Pri streljanju Debevcu ni prisotnega kadriranja, ki bi v ospredje dajalo določene nacionalne simbole. Tekma je posneta tako, da po vsakem streljanju na tarčo režiser iz levega zornega kota pokaže v srednjem planu vsakega tekmovalca posebej, ob njem pa se vedno izpišejo ime, priimek, kratica države in državna zastava. Pri tem ni noben od tekmovalcev posebno izpostavljen, saj je vsakemu namenjen čas za predstavitev rezultata, ki ga je dosegel. Med samim streljanjem sta na ekranu prisotna po dva tekmovalca hkrati, snemana iz desnega zornega kota, in ko je med streljanjem na ekranu prikazan Rajmond Debevec, je nameščen v tak strelni položaj, da se od vseh tekmovalcev le njemu vidi oznaka države na ledvenem predelu hrbta (glej Sliko 6.12).

Slika 6.12: Rajmond Debevec v strelnem položaju

Vir: Olympics (2014c).

Tudi dvoboj taekwondoistke Anićeve z Američanko je sneman iz daljnega plana. Na ledvenem predelu uniforme imata obe tekmovalki izpisani kratici države, iz katere prihajata. Od tega, kako sta tekmovalki obrnjene proti kameri, je odvisno, ali bo kratica vidna ali ne. Večino časa dvoboja sta obe tekmovalki s hrbtom obrnjene proti kameri, zato je državna kratica obeh tekmovalk večino časa dvoboja vidna (glej Sliko 6.13).

Slika 6.13: Taekwondoistki iz daljnega plana

Vir: Olympics (2014d).

Tekma veslača Petra Kauzerja se prične tako, da ga režiser pokaže iz srednjega plana, nato pa se objektiv kamere približa do srednjega bližnjega plana. Preden se požene po brzicah, je Kauzer neprestano sneman iz srednjega bližnjega plana, na glavi pa ima čelado s kratico SLO. Zaradi brzic voda pljuska okoli kajaka, zelo se kajak slabo vidi in posledično tudi oznaka SLO, ki je napisana na njegovem sprednjem delu. Snemanje veslaške tekme večino časa poteka iz splošnega plana, le enkrat se kamera približa prednjemu delu kajaka in za kratek čas posname oznako SLO (glej Sliko 6.14).

Slika 6.14: Oznaka SLO na Kauzerjevem kajaku kanuju

Vir: Olympics (2014e).

Tako kot je brez posebnosti pri izpostavljanju nacionalnih simbolov snemana judo tekma Žolnirjeve, je sneman tudi judo boj Raše Srake Vuković. Večinoma je sneman iz splošnega plana, vidnost nacionalnih simbolov pa je odvisna od premikanja

tekmovalk. Raša Sraka je precej časa s hrbtom obrnjena proti kameri, zato je kratica SLO lepo vidna večino časa boja, enkrat pa režiser pokaže tudi njen hrbet iz srednjega plana, zato je posledično napis SLO bolj izpostavljen kot sicer (glej Sliko 6.15).

Slika 6.15: Raša Sraka Vuković iz srednjega plana

Vir: Olympics (2014f).

Vsi zgoraj analizirani primeri gledalcem pomagajo, da ločijo »nas« od »njih«. Predpogoj za identifikacijo s svojo zamišljeno skupnostjo je, da znamo te simbole prebrati. Starc (v Kovač in drugi 2005, 20) pravi, da »če ne poseduješ vednosti o naciji in ne poznaš njenih simbolov, si nacionalno nepismen in se zato ne moreš zamisliti v svojo nacionalno skupnost«. Če si nacionalno pismen, veš, kako govoriti, se obnašati in reagirati v določenih trenutkih. Če pri tem ne upoštevaš še nekakšnega splošnega konsenza glede tega, kaj določena stvar pomeni, ne moreš razbrati simbolov, ki pripadajo nam, in simbolov, ki pripadajo drugim (Starc v Kovač in drugi 2005, 20). V tem smislu je mogoče razumeti, zakaj slovenski športniki na mednarodnih tekmah nastopajo v barvah nacionalne zastave, zakaj imajo na dresu nacionalne grbe, zakaj se ob zmagi moštva izobesi njegova nacionalna zastava in zakaj zmagovalcu zaigrajo njegovo nacionalno himno (Starc v Kovač in drugi 2005, 20).

Tako kot se lahko določen posameznik identificira v zamišljeno skupnost navijačev Slovenije, se lahko oblikuje tudi zamišljena skupnost tistih, ki niso »naši«, ampak »njihovi«. Vsi, ki držijo pesti in navijajo za katero koli državo, prepoznajo vse ali pa le nekatere nacionalne simbole – zastava, himna, nacionalne barve, kratice držav

– in se nato preko njih oblikujejo v zamišljeno skupnost, ki je sestavljena iz posameznikov, ki se praviloma niso nikoli srečali in se med seboj ne poznajo.

6.4 DISKUSIJA

Novinarstvo je profesija, ki ima svoja pravila, standarde in zakonitosti. Po 20. členu Kodeksa novinarjev Slovenije (2010) se mora novinar »izogibati narodnostnim, rasnim, spolnim, starostnim, verskim, geografskim in drugim stereotipom ter podrobnostim, ki so povezane s spolnimi nagnjenji, invalidnostjo, fizičnim videzom, socialnim položajem ali drugimi osebnimi okoliščinami posameznikov in skupin«. Komentiranje v okviru členov kodeksa je še posebno težko za športne novinarje, saj v navalu emocij, navdušenja in razočaranja težje vzpostavijo distanco. Zato so nekontrolirani izbruhi v športu bolj običajni kot v drugih sferah novinarstva, zaradi odsotnosti novinarske distance pa se ustvari specifična nacionalistična pozicija (Stepišnik 2006, 20).

Olimpijske igre in ostali veliki športni dogodki, kot so različna evropska in svetovna prvenstva, ne pustijo nobenega ljubitelja športa ravnodušnega. Na tovrstnih športnih dogodkih prihaja do tekmovanja med nacijami, zato je prisotnost nacionalističnih prvin samoumevna. Z (novinarsko) uporabo nacionalističnih elementov se večata evforija in občutek pripadnosti naciji, posledično pa to pripelje tudi do povečane gledanosti dogodka.

Na tej točki naj izpostavim, da v magistrskem delu ne gre za kritiko novinarjev, temveč zgolj za preučevanje vloge športnih komentatorjev in medijev pri konstrukciji nacionalizmov. S pomočjo kritične diskurzivne analize sem pokazala, da so komentatorji televizijskih prenosov z olimpijskih iger v Londonu leta 2012, kjer so slovenski tekmovalci osvojili medaljo ali dosegli vidnejšo uvrstitev, uporabljali primere nacionalističnega diskurza, ki pa je v celoti gledano korekten in nesovražen do drugih narodov. Komentiranje je korektno, prisotne so tako pohvale slovenskih kot tudi tujih tekmovalcev. Pri vseh analiziranih televizijskih prenosih je slišati tudi uporabo svojilnega pridevniškega zaimka »naši«, predvsem ga zelo pogosto uporablja komentator Milovanović, ko komentira nastop veslačev Čopa in Špika. Športni

komentator se z uporabo svojilnega zaimka »mi« opredeli, kateri državi pripada, in s to opredelitvijo vzpostavlja tudi identiteto naslovnika. Občinstvu opredeli nacionalno pripadnost in tako se oblikuje zamišljena skupnost. Ko komentator reče »naša Urška« ali pa »naša dva«, se člani zamišljene skupnosti prepoznajo v opisu, čutijo pripadnost tej skupini, tekmovalko pa prepoznajo kot predstavnico svoje nacije. Uporaba svojilnih zaimkov in s tem identifikacija nacionalne pripadnosti je s strani medijev zelo pogosta in vsakodnevna praksa (Korošec 1998). Billig (v Kralj 2008, 120) pravi, da se »s pomočjo vsakdanjih, rutinskih praks dnevno oblikuje, potrjuje in utrjuje zavezanost narodu in njegovim vrednotam«, in to imenuje banalni nacionalizem. Tisto, kar je »naše«, se predstavlja kot objektivna realnost, in Billig (v Kralj 2008, 120) pravi, da je na tak način »domovina vseprisotna in hkrati neopazna, ker se prikazuje kot kontekst«. Z uporabo zaimka »naši« pa se ne oblikuje samo pripadnost, temveč je v tej opredelitvi čutiti tudi večjo naklonjenost slovenskim tekmovalcem in posledično pride do kršenja novinarske norme objektivnosti.

Za nacionalistični diskurz je značilno, da izključuje in svet poenostavlja v dualistično razlikovanje med »dobrim« in »slabim« ali vsaj »manj dobrim« (Kralj 2008, 121). Pri analiziranem komentiranju televizijskih prenosov ne prihaja do tipičnega razlikovanja med dobrim in slabim, saj je uporaba nacionalizma korektna in ni negativna do drugih nacij. Slovenskih športnikov se ne povzdiguje pretirano in se jih ne postavlja v večvrednostni položaj. V nekaj primerih se izpostavljajo lastnosti kot so pridnost, marljivost in vztrajnost naših športnikov, na primer »sta pripravljena vrhunsko« (Milovanović 2012), sta »naša šampiona trdo delala« (Milovanović 2012), sta »se dobro pripravila« (Milovanović 2012) in »Urška se bo borila do konca« (Potočnik 2012a). Izpostavlja se tudi borbenost slovenskih tekmovalcev, na primer »Urška se bori« (Potočnik 2012a), »agresivna je tudi v finalu in to je tisti pravi pristop« (Potočnik 2012a), »zdaj sta močnejša tu v končnici kot kaže, Novozelandca, vendar tudi naša dva ne popuščata« (Milovanović 2012), »Raša se bori« (Potočnik 2012b), »Franka je danes že dokazala, da se zna boriti zelo dobro« (Mišič 2012) in »Peter zna in zmore« (Fortin 2012), vendar vse te lastnosti v manjšem obsegu komentatorji pripišejo tudi nasprotnikom. S pripisovanjem herojskih pridevnikov slovenskim športnikom se oblikuje slika, da smo Slovenci borbeni, požrtvovalni in da ne poznamo predaje, vendar kljub temu, da Slovenci izpademo »dobri«, tuji ne izpadejo »slabo«, saj komentatorji

tujih tekmovalcev ne zaničujejo in podcenjujejo, temveč jih predstavijo kot ravno tako dobre, kot so slovenski tekmovalci. Uporaba besed, ki favorizirajo Slovence in jih predstavljajo kot borce, na primer »Urška se bori« (Potočnik 2012a), »sta pripravljena vrhunsko« (Milovanović 2012), »dvakratni svetovni prvak je Peter Kauzer« (Fortin 2012), »Luka Špik, ki ima dve olimpijski medalji. Jasno, z Iztokom Čopom. Imata pa tudi tri naslove svetovnih prvakov« (Milovanović 2012), »naša dva ne popuščata« (Milovanović 2012) ipd., posameznika navdaja s ponosom in okrepi njegovo nacionalno zavest, hkrati pa vzbuja navdušenje in povečuje pričakovanja javnosti. Uspešni športniki le še potrjujejo tezo, da Slovenci sebe vidimo kot športni narod (Kovač in drugi 2005).

Pri komentiranju tekme judoistke Urške Žolnir je moč zaznati precej nacionalističnega diskurza, ki pa ni negativen do tuje tekmovalke. Komentator Potočnik se poslužuje nacionalističnih prvin, ko Urško večino časa označuje kot boljšo od nasprotnice. Pravi, da je »borbena«, »agresivna«, »izredno močna« in »dobro pripravljena« – vse to so lastnosti, ki so pri slovenskih športnikih velikokrat poudarjene. Komentator posveti več časa naši tekmovalki kot Kitajki, vendar Kitajko ne podcenjuje, temveč jo predstavi kot enakovredno Žolnirjevi, saj je »dobro razpoložena« in »lahko z iponom vse preobrne«.

Pri komentiranju tekme Iztoka Čopa in Luke Špika je ravno tako moč najti prvine nacionalizma. Komentator Milovanović med prenosom ves čas ponavlja, kako sta Čop in Špik dobra, našteva njune uspehe v karieri in poudarja, da »imata veliko veljavo med svetovnimi asi«. Ko tekmujejo slovenski športniki, gledalci običajno pričakujejo, da se bo komentator v veliki meri posvečal slovenskim športnikom. V tem primeru komentator res večino časa posveča slovenskima tekmovalcema, njunim uspehom, pripravljenosti in borbenosti. Sicer omeni tudi dobro pripravljenost Italijanov in Novozelandcev, vendar je skozi komentiranje vseeno moč zaznati premoč naših dveh tekmovalcev. Komentator podvomi v moč in pripravljenost Argentinec, sprašuje pa se tudi o moči zaveslajev ostalih tekmovalcev. Pri teh komentarjih je zaznati kanček podcenjevanja nasprotnih ekip in s tem dobi gledalec samo še dodatno potrditev, da sta Slovenca ena izmed boljših, če ne celo najboljša.

Komentator Marjan Fortin je pri komentiranju streljanja Rajmonda Debevca zelo korekten. Prvine nacionalizma so v manjši meri prisotne, vendar začne Debevca hvaliti

in izpostavljati njegovo kakovost šele proti koncu tekmovanja. Na začetku tekmovanja kot favorita izpostavi njegovega nasprotnika iz Belorusije, pohvale na račun Debevca pa se začnejo šele takrat, ko naš strelec prične kazati dobre predstave. Komentator Fortin predvsem izstopa po poimenovanju tekmovalcev, saj jih poimenuje po priimkih in ne po nacionalni pripadnosti. Po imenu in priimku poimenuje tudi našega tekmovalca, da prihaja iz Slovenije, pa omeni le trikrat. Za razliko od ostalih komentatorjev Fortin tudi nikoli ne uporabi svojilnega zaimka »naš«, s tem ne identificira sebe in gledalcev in posledično se zamišljena skupnost težje oblikuje.

Franka Anić je po narodnosti Hrvatica, vendar tekmuje za Slovenijo. S tega vidika bi bilo upravičeno pričakovati, da bo komentiranje bolj zadržano in ne toliko nacionalistično obarvano. Komentator Mišič res komentira z izbranimi besedami in le enkrat uporabi svojilni zaimek »naš«, ko reče »našo taekwondoistko«, sicer pa jo skozi celotno tekmo poimenuje po priimku. Zaradi hrvaške narodnosti se je s to tekmovalko težje poistoveti in jo sprejeti za »našo«, kljub temu, da tekmuje za »nas« in ne za »njih«, za Hrvate. Mogoče je Mišičev stil komentiranja tak, da ne vsebuje nacionalističnih elementov, zato bi bilo vsekakor zanimivo slišati, kako bi to tekmo komentiral Milovanović, ki se je v tej analizi pokazal kot komentator, ki uporablja največ retoričnih nacionalističnih elementov. Sicer je komentiranje v celoti gledano korektno in ni negativno ali žaljivo ne do Aničeve ne do Američanke, je pa zaradi komentarjev Mišiča zaznati prevlado Američanke.

Tekmo kanuista Petra Kauzerja je komentiral isti komentator kot tekmo Rajmonda Debevca, to je Marjan Fortin, ki se je izkazal za dokaj nenacionalističnega in isto lahko rečem tudi za to komentiranje. Sicer je prisotnost nacionalističnih prvin odvisna tudi od same narave tekme in števila tekmovalcev, ki nastopajo hkrati, ker pa se pri veslanju po reki navzdol spusti vsak tekmovalec zase, komentator niti nima priložnosti vzpostaviti nacionalističnega diskurza. Komentator omeni uspehe, ki jih je Kauzer dosegel v svoji karieri, zato pri gledalcih ustvari pričakovanje, da se bo izkazal in osvojil dober rezultat tudi tokrat. Razloge za neuspeh se pogosto išče drugje, na primer pri sodnikih, okoliščinah, in tudi v tem primeru je komentator Kauzerjev neuspeh opravičil s tem, da »sreča res ne mara naših tekmovalcev«. V tem stavku je tudi uporabil svojilni zaimek »naš«, in gledalec zaradi uporabe množine dobi občutek, da so

slovenski tekmovalci dobri, vendar na tem tekmovanju pač nimajo sreče, da bi množično osvajali medalje.

Nastop naše druge judoistke, Raše Srake Vukovič, je ponovno komentiral Aleš Potočnik, ki je komentiral tudi nastop Urške Žolnir. Za razliko od prve tekme Potočnik tu ne uporablja toliko elementov nacionalizma. Tekma je sicer zelo kratka, vendar dovolj dolga, da komentator umesti našo tekmovalko v Slovenijo, še več, v Ljubljano, saj jo označi za Ljubljančanko. V tem primeru se oblikujeta dve zamišljeni skupnosti, ki držita pesti za našo tekmovalko. Prva skupnost zajema Slovence, druga pa se oblikuje znotraj Slovencev in zajema prebivalce Ljubljane. Komentator med tekmo Kolumbijko označi kot superiorno, čeprav ima tudi naša tekmovalka mnogo izkušenj in se bori, kar pri gledalcu ohranja upanje za dober rezultat oziroma zmago.

Na splošno gledano se analizirani komentatorji poslužujejo elementov nacionalizma, predvsem izstopata komentiranje Aleša Potočnika pri judoistki Žolnirjevi in komentiranje Iva Milovanovića pri veslanju Iztoka Čopa in Luke Špika. Menim, da na pojavnost nacionalističnih prvin vplivata tudi sama narava športa in končni rezultat tekmovalca. Boljši kot je rezultat, bolj se komentatorji poslužujejo nacionalističnih prvin, kar je razvidno tudi iz analize. Veslanje dvojnega dvojca je šport, kjer hkrati tekmuje več tekmovalcev iz različnih držav, zato ima komentator večjo priložnost, da razvije nacionalistični diskurz, saj hkrati komentira vse tekmovalce, pri tem pa večino časa posveča tekmovalcu, ki prihaja iz iste države kot on. Pri športih, kjer tekmovalci tekmujejo eden za drugim, tak primer je kajak na divjih vodah, športni komentator komentira vsakega tekmovalca posebej, zato je komentiranje uravnoteženo in ni v večini posvečeno le enemu tekmovalcu. H komentatorjevi uporabi nacionalističnega diskurza pripomore tudi dober končni rezultat. Takrat komentatorja prevzamejo čustva in evforija, zato je bolj dovzeten za uporabo nacionalističnega diskurza, saj čuti ponos, da pripada državi, ki je osvojila medaljo. To potrjuje tudi Kovač (v Kovač in drugi 2005, 221), ko pravi, da so »prav vrhunski rezultati naših športnikov najpomembnejši oblikovalec nacionalnega identifikacijskega zaznavanja Slovencev«. Na prepoznavnost Slovenije v Evropi in svetu ter na oblikovanje nacionalne identitete imajo vrhunski športni rezultati v določenih športih večji pomen kot v drugih (Kovač in drugi 2005, 221).

Športni komentatorji preko nacionalnih simbolov ne ustvarjajo nacionalizma, ker gre tu za vizualne elemente in ne retorične, zato igra pri simbolih pomembno vlogo sama slika na televizijskem ekranu. V analizi ni bilo opaziti nobene semantične povezave med govorom in sliko, komentatorji niso komentirali nacionalnih simbolov, ki so bili tisti čas vidni na ekranu. Izmed vseh komentatorjev je slovensko zastavo omenil le Potočnik (2012a), in sicer dvakrat: »slovenska zastava tudi v dvorani« ter »slovenske zastave vihrajo tukaj v Londonu« (Potočnik 2012a), vendar pri tem režiser ni kadriral zastave v dvorani, kar je verjetno povezano s tem, da režiser prenosov ni bil član slovenske televizijske ekipe.

V vseh analiziranih primerih so bili tekmovalci in njihova oprema označeni z nacionalnimi simboli, predvsem z zastavami in kraticami držav, iz katere prihajajo. Na denotativni ravni zastava predstavlja zgolj kos tkanine, ki je določene barve ali večih barv, na konotativni ravni pa vemo, da zastava povezuje in združuje posameznike iste narodnostne pripadnosti. Smith (2005, 18) piše, da barve, oblike in vzorci zastav povzemajo posebne lastnosti naroda. Niso pomembne minimalne razlike med številnimi zastavami, tisto, kar šteje, je jakost pomenov, ki jih simboli posredujejo pripadnikom naroda (prav tam). Smith (2005, 18) nadaljuje, da »nacionalna simbolika živi svoje lastno življenje, ki temelji na svetovnih primerjavah in težnji po nacionalni izrazitost in enakovrednosti v vizualnem in semantičnem 'svetu narodov'. Ves nabor nacionalnih simbolov služi le izražanju, reprezentiranju in utrjevanju mejne definicije naroda ter notranjemu povezovanju njegovih pripadnikov s pomočjo enotnega imaginiranja skupnih spominov, mitov in vrednot«.

Ko je šport postavljen v prostor nacionalnega, se dojemanje le-tega spremeni. V takih primerih dobi pozornost množice ljudi in postane pomemben del njihove identifikacije (Starc v Kovač in drugi 2005, 22). Nacionalna komponenta športa posamezniku močno omeji interpretacije simbolov. Pomaga mu pri lažjem dojetju njegove identitete, saj ga s tem, ko postane nacionalni subjekt, razbremeni in osvobodi izbiranja med neskončnimi možnostmi. V tem smislu je mogoče razumeti, »zakaj se množica ljudi, ki je bila prej množica očetov, mater, kuharjev, učiteljev, šoferjev ali zdravnikov, v določenem trenutku veselja ob zmagi ali žalosti ob porazu spremeni v zamišljeno nacionalno skupnost« (Starc v Kovač in drugi 2005, 20).

7 ZAKLJUČEK

Šport je družbena praksa, ki predstavlja pomemben del kulture vsakega naroda. Profesionalni šport močno pripomore h konstrukciji nacionalne zavesti, saj predvsem na velikih mednarodnih tekmovanjih tekmujejo športniki iz različnih držav. Mediji, ki ta velika tekmovanja pokrivajo, s svojim poročanjem pripomorejo k manifestaciji nacionalnega ponosa in s tem povezane identifikacije. Pomagajo pri konstrukciji nacionalne zavesti in zaradi uspehov športnikov pripadnike iste nacije povezujejo med seboj. Oblikuje se skupina posameznikov, kar je Anderson (1998) imenoval »zamišljena skupnost«, člani te skupnosti pa se med seboj praviloma ne poznajo, se med seboj ne srečajo in ne slišijo.

V magistrskem delu sem raziskovala, kako se skozi televizijske prenose konstruira nacionalizem na primeru poletnih olimpijskih iger v Londonu leta 2012. S pomočjo kritične diskurzivne analize sem v televizijskih prenosih iskala retorične elemente z nacionalistično konotacijo, saj z njimi mediji oblikujejo in osmišljajo realnost (Pušnik 1999, 801). Ugotovila sem, da se športni novinarji poslužujejo nacionalističnih prvin – sem spadajo izpostavljanje nacionalne simbolike, ki poteka s strani televizijskih producentov in režiserjev, ter predvsem retorični elementi, raba besed komentatorja, ki kažejo na to, da je nekdo »naš« in nekdo »njihov«. Kot je pokazala analiza, te nacionalistične prvine niso uporabljene pretirano, so korektne ter niso žaljive in podcenjujoče do drugih narodov. Analizirani športni novinarji večino časa komentiranja posvečajo slovenskim športnikom, vendar ni zaznati, da bi jih pretirano hvalili in povečevali. Izjemi sta nastopa judoistke Urške Žolnir ter veslačev Iztoka Čopa in Luke Špika, saj zaradi osvojene zlate oziroma bronaste medalje novinarja Potočnik in Milovanović posegata po nacionalističnih prvinah v širšem obsegu. Ob vrhunskih uspehah domačih športnikov se novinarji pri neposrednih prenosih težje kontrolirajo, v navalu emocij in navdušenja so bolj dovzetni za uporabo nacionalističnih prvin ter subjektivno komentiranje, kjer povečujejo, hvalijo, podpirajo in pozitivno predstavljajo državo, kateri pripadajo. Čeprav velja šport za eno izmed področij, kjer se smejo nacionalna čustva izražati neposredno in neprikrito (Starc v Kovač in drugi 2005, 7), objektivnost pa velja za osnovno postavko novinarskega

diskurza (Košir 1988, 11), je poseg po nacionalističnih prvinah športnih novinarjev večinoma nenameren, saj prvotna naloga novinarjev ni konstrukcija nacionalne zavesti. Kljub vsemu se le-ta oblikuje, saj imajo mediji moč, da oblikujejo prevladujoče mišljenje v družbi in vplivajo na oblikovanje nacionalne zavesti, ali kot pravi Pušnikova (1999, 800), imajo mediji »osrednje mesto produciranja in reproduciranja različnih diskurzov«, tudi nacionalističnega. Ko športni novinar pri komentiranju uporabi svojilni zaimek »naš«, se od tekmovalca ne distancira, temveč oblikuje relacijo do njega. Vzpostavi se bistvo nacionalizma in s tem ohranjanje razlik med skupnostmi, »našo« oziroma »njihovo«.

Nacionalizem se ne ustvarja samo preko retoričnih figur, temveč tudi preko vizualnih podob. S semiotično analizo sem ugotovila, da so na vsaki analizirani tekmi prisotne zastave, na oblačilih in športnih pripomočkih so prisotne kratice države, iz katere tekmovalec prihaja, nekateri tekmovalci pa so oblečeni tudi v oblačila, ki so v nacionalnih barvah. Ti nacionalni simboli kažejo pripadnost posameznega tekmovalca, na konotativni ravni pa povezujejo in združujejo pripadnike iste nacije. Gledalec prepozna nacionalne simbole, tekmovalca umesti v določeno nacijo in s tem razlikovanje tekmovalcev prerašča v ločevalne prakse nacij, saj jih loči na »nas« in »njih«.

Kako so ti nacionalni simboli izpostavljeni, je odvisno od tega, kako režiser kadrira prenos. Ugotovila sem, da v analiziranih primerih ni večjih posebnosti v kadriranju. V povprečju so vsi prenosi snemani iz splošnega ali daljnega plana in pri tem ne pride do izpostavljanja enih nacionalnih simbolov bolj kot drugih. Veliko je odvisno tudi od samega premikanja tekmovalcev in od tega, kako se postavi pred kamero oziroma kako je kamera postavljena in kaj zajame v svoj kot. Tako snemanje s strani režiserja ni namerno, nacionalni simboli se tako izpostavljajo zaradi samega premikanja tekmovalcev in tekmovalk, kamera pa nato posledično iz različnih kotov zajame nacionalne simbole – ene je videti bolj, druge manj.

Konstrukcija nacionalizma s strani medijev je odvisna tudi od vrste športa, ki ga televizija prenaša in ki ga komentator komentira. Pri športu, ki ni tipično slovenski in medijsko izpostavljen (na primer vaterpolo, badminton ali hokej na travi), se zagotovo ne bi tvoril nacionalizem v taki meri, kot se konstruira v analiziranih primerih ali pa kot bi se verjetno konstruiral pri smučanju, ki velja za slovenski nacionalni šport. Zasluge,

da je smučanje slovenski nacionalni šport, segajo na Bloke in bloškim smučarjem, ki veljajo za prve smučarje in o katerih je že v 17. stoletju pisal Janez Vajkard Valvasor (Pušnik 1999, 802). Ravno zaradi te zgodovine medijski diskurz prikazuje smučanje kot slovensko tradicijo, smučanje pa je postala »'tipična slovenska lastnost' in zato so vrhunski smučarji pomembni označevalci slovenstva« (Pušnik 1999, 802). Tudi splošna javnost meni, da daje alpsko smučanje izmed vseh športov najvišji nacionalni pomen (Jošt v Kovač in drugi 2005, 211), zato bi verjetno pri analiziranju tekem smučanja, predvsem naše vrhunske smučarke Tine Maze, prišli do podobnih ugotovitev kot v tem delu.

Športno novinarstvo ima še vedno pomembno vlogo pri konstrukciji nacionalističnega diskurza. Z novinarskega vidika je uporaba nacionalističnih prvin problematična, saj kaže na subjektivno poročanje, ki ne spada v domeno načela novinarske objektivnosti. Ta problem bi se lahko rešil s tujimi komentatorji, ki niso emocionalno navezani na tekmujoče države, vendar se tu pojavi problem razumevanja, saj bi komentiranje verjetno potekalo v tujem jeziku. Dokler uporaba nacionalizmov v športnem novinarstvu ni škodljiva do tujih narodov in ne prehaja v rasizem, pa so v času krize in politične razdvojenosti slovenskega naroda velika športna tekmovanja in dobri rezultati več kot dobrodošli, da nas opomnijo, od kod prihajamo, nas povežejo in združijo v ponosen slovenski narod.

8 LITERATURA

1. Anderson, Benedict. 1998. *Zamišljene skupnosti: o izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
2. Andrews, Phil. 2006. *Sport journalism: A Practical Guide*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
3. Billig, Michael. 2004. *Banal nationalism*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
4. Boyle, Raymond in Richard Haynes. 2000. *Power Play: Sport, the Media and Popular Culture*. Harlow, Essex: Pearson Education.
5. Breuilly, John. 1993. *Nationalism and the state*. Manchester: Manchester University.
6. Cashmore, Ellis. 1996. *Making Sense of Sports*. London, New York: Routledge.
7. Chandler, Daniel. 2013. Semiotics for Beginners. Dostopno prek: <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/semiotic.html> (21. maj 2014).
8. Dobovšek, Anja, Rajko Fatur, Brane Vuzem in Emil Pozvek. 2014. *Gradivo za izpit. Pregled teoretičnega znanja za 1. kyu in 1. dan*. Slovenska Bistrica: Judo zveza Slovenije.
9. Dorsher, Michael. 2009. Sports Journalism. *Encyclopedia of Journalism 4*: 1326–1332. Los Angeles: Sage.
10. Doupona, Mojca in Krešimir Petrović. 2000. *Šport in družba: Sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
11. Doupona Topič, Mojca. 2010. *Objektivnost v športnem novinarstvu*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
12. Društvo novinarjev Slovenije in Sindikat novinarjev Slovenije. 2010. *Kodeks novinarjev Slovenije*. Dostopno prek: http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns.php (17. avgust 2013).
13. Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Fairclough, Norman. 2005. *Analysing Discourse: Textual Analysis For Social Research*. London, New York: Routledge.

15. --- 2010. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Harlow: Longman.
16. --- in Ruth Wodak. 1997. Critical Discourse Analysis. V *Discourse as Social Interaction*, ur. Teun A. van Dijk, 258–284. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
17. Fiske, John. 2005. *Uvod v komunikacijske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Fortin, Marjan. 2012a. *Neposredni prenos finala streljanja z malokalibrsko puško leže na 50 m (M)*. Televizija Slovenija, 2. program, 3. avgust 2012.
19. --- 2012b. *Neposredni prenos finala kajak-kanu, slalom K-1 (M)*. Televizija Slovenija, 2. program. 1. avgust 2012.
20. Gačnik, Mija, Martina Merslavič in Franci Zavrl. 1999. Odnosi z mediji med ideologijo, normativi in pragmatizmom. *Teorija in praksa* 36 (4): 609–617.
21. Garrison, Bruce in Mark Sabljak. 1993. *Sports Reporting, 2nd Edition*. Ames: Iowa State University Press.
22. Gellner, Ernest. 1991. Nacionalizem. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 239–265. Ljubljana: Krt.
23. --- 2008. *Nations and Nationalism*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
24. Giddens, Anthony. 1991. Nacionalna država, narod, nacionalizem. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 365–370. Ljubljana: Krt.
25. Girginov, Vassil, Jim Parry in Milan Hosta. 2007. *Olimpijske igre: Študijski vodnik po razvoju modernih olimpijskih iger*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
26. Hall, Stuart. 2004. Delo reprezentacije. V *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, ur. Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 33–96. Ljubljana: Študentska založba.
27. Hammel, Bob. 2003. Introduction. V *Real Sports Reporting*, ur. Abraham Aamidor, 1–7. Bloomington: Indiana University Press.
28. Hobsbawm, Eric in Terence O. Ranger. 1983. *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
29. Hylland Eriksen, Thomas. 2002. *Ethnicity and Nationalism*. London: Pluto Press.

30. International Olympic Committee. 2012. *London 2012 Facts & Figures*. Dostopno prek: http://www.olympic.org/Documents/Reference_documents_Factsheets/London_2012_Facts_and_Figures-eng.pdf (30. september 2013).
31. Ivanuša, Andrej. 2012. Pomembno je sodelovati: Olimpijske igre so vedno skušali (po)kupiti le zase. *Denar: revija o davkih* 22 (414): 42–45.
32. Kellas, James G. 2002. *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. Basingstoke, London, Macmillan, New York: St. Martin's Press.
33. Kervin, Alison. 1997. *Sports Writing*. London: A&C Black.
34. Knoppers, Annelies in Agnes Elling. 2004. 'We Do Not Engage in Promotional Journalism': Discursive Strategies Used by Sport Journalists to Describe the Selection Process. *International Review for the Sociology of Sport* 39 (1): 57–73.
35. Korošec, Tomo. 1998. *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
36. --- 2005. K stilu športnega poročevalstva. V *Uvod v novinarske študije*, ur. Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec, 257–272. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Košir, Manca. 1988. *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
38. Kovač, Marjeta, Gregor Starc in Mojca Doupona Topič. 2005. *Šport in nacionalna identifikacija Slovencev*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
39. Kovačič, Gorazd. 2010. Otroške sanje vrhunskih športnikov in slovenska nacija. *Medijska preža* (37): 12. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/37/prakse/#2> (24. januar 2013).
40. Kralj, Ana. 2008. *Nepovabljeni: globalizacija, nacionalizem in migracije*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo južno Primorsko.
41. Kuzmanič, Tonči. 2004. Televiziranje kot ničenje sveta. *Medijska preža* (20/21): 64–67. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/sport/> (24. januar 2013).
42. Laban, Vesna. 2007. *Osnove televizijskega novinarstva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

43. Leonard, Wilbert Marcellus. 1998. *A Sociological Perspective of Sport*. Boston: Allyn and Bacon.
44. Ličen, Simon. 2009. (Ne)pristranskost in subjektivnost v diskurzu športnega novinarstva. *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*, ur. Mitja Velikonja, Peter Stanković in Gregor Starc, 233–247. Maribor: Aristej.
45. --- 2011. *Televizijsko športno komentatorstvo: Športni prenosi na slovenski javni televiziji*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
46. Ličen, Simon in Andrew C. Billings. 2012. Perspectives on one competition: Slovenian coverage of artistic gymnastic at the 2008 Summer Olympics. V *Science of Gymnastics Journal* 4 (3): 49–59.
47. LOCOG Annual Report 2011–2012. 2013. *London 2012: Report and Accounts*. Dostopno prek: http://www.london2012.com/mm%5CDocument%5CPublications%5CAnnualreports%5C01%5C42%5C89%5C08%5CLOCOGAnnualReport2011-2012_Neutral.pdf (29. maj 2013).
48. Macura, Dušan. 2003. Filozofija športa – tematska specifikacija. *Filozofija športa: zbornik*, ur. Dušan Macura in Milan Hosta, 17–20. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
49. Mandelc, Damjan. 2011. Tekmujoči koncepti nacionalizma: dihotomije, banalni nacionalizem, diskurz nacionalizma, izumljene tradicije in zamišljene skupnosti. *Teorija in praksa* 48 (1): 70–86.
50. McChesney, Robert W. 1989. Media Made Sport: A History of Sports Coverage in the United States. V *Media, Sports & Society*, ur. Lawrence A. Wenner, 49–69. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.
51. *Medals per Capita*. 2014. Dostopno prek: <http://www.medalspercapita.com/#medals-per-capita:2012> (8. maj 2014).
52. Meyer, Michael. 2002. Between Theory, Method, and Politics: Positioning of the Approaches to CDA. V *Methods of Critical Discourse Analysis*, ur. Ruth Wodak in Michael Meyer, 15–31. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
53. Milovanović, Ivo. 2012. *Neposredni prenos finala veslanja dvojnega dvojca (M)*. Televizija Slovenija, 2. program, 2. avgust 2012.

54. Mišič, Miha in Jure Pantar. 2012. *Neposredni prenos boja za medalje v taekwondoju do 67 kg (Ž)*. Televizija Slovenija, 2. program, 10. avgust 2012.
55. *Olimpijski komite Slovenije*. 2014. Dostopno prek: <http://www.olympic.si/> (8. maj 2014).
56. Olympics. 2014a. *Xu (Chn) v Zolnir (Slo) Women's – 63 kg Judo Final Bout Replay – London 2012 Olympics*. Dostopno prek: https://www.youtube.com/watch?v=s6_QtzZaA2s (28. oktober 2014).
57. --- 2014b. *New Zealand Win Men's Double Sculls Final A – London 2012 Olympics*. Dostopno prek: https://www.youtube.com/watch?v=KC_OcudRnKc (28. oktober 2014).
58. --- 2014c. *Shooting – Men 50m Rifle Prone – London 2012 Olympic Games*. Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=J7yrI8pMzQQ> (28. oktober 2014).
59. --- 2014d. *McPherson Wins Women's Taekwondo – 67 kg Bronze – London 2012 Olympics*. Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=5L4JSVWPNzc> (28. oktober 2014).
60. --- 2014e. *Canoe Slalom – Men K1 Final & VC – London 2012 Olympic Games*. Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=AK6toxmoAsE> (28. oktober 2014).
61. --- 2014f. *Judo – Men 90 kg & Women 70 kg – London 2012 Olympic Games*. Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=QZmqUeZzSAo> (28. oktober 2014).
62. *Olympic.org*. 2013. Dostopno prek: <http://www.olympic.org/> (16. maj 2013).
63. Orwell, George. 1945. *Notes on Nationalism*. Dostopno prek: http://orwell.ru/library/essays/nationalism/english/e_nat (25. april 2014).
64. Peirce, Charles Sanders. 2004. *Izbrani spisi o teoriji znaka in pomena ter pragmaticizmu*. Ljubljana: Krtina.
65. Pfister, Gertrud. 2006. Nationalism, gender and media sports. A content analysis of Danish newspaper. *Šport, narod, nacionalizem: zbornik referatov VIII. ISHPES seminarja in Mednarodne družboslovne konference o športu*, ur. Tomaž Pavlin, 144–155. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport: Zavod Ekvilib.
66. Pirc, Tatjana. 2005. *Radio: zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan.

67. Poler Kovačič, Melita in Karmen Erjavec. 2011. *Uvod v novinarstvo: učbenik za študente prvega letnika študijskega programa Novinarstvo na FDV*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
68. Potočnik, Aleš. 2012a. *Neposredni prenos finala juda do 63 kg (Ž)*. Televizija Slovenija, 2. program, 31. julij 2012.
69. --- 2012b. *Neposredni prenos bojev za medalje v judu do 70 kg (Ž)*. Televizija Slovenija, 2. program, 1. avgust 2012.
70. Pušnik, Maruša. 1999. Konstrukcija slovenske nacije skozi medijsko naracijo. *Teorija in praksa* 36 (5): 796–808.
71. Rahman, Momin in Sean Lockwood. 2011. How to 'Use Your Olympian': The Paradox of Athletic Authenticity and Commercialization in the Contemporary Olympic Games. *Sociology* 45 (5): 815–829.
72. Rizman, Rudi. 1991. Teoretske strategije v študijah etnonacionalizma. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 15–35. Ljubljana: Krt.
73. Rowe, David. 2004. *Sport, Culture and the Media: The Unruly Trinity*. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.
74. --- 2007. Sports Journalism: Still the 'toy department' of the news media? *Journalism* 8 (4): 385–405.
75. RTV SLO. 2012. *Programski kontroling RTV SLO*. Interno gradivo.
76. Rtv slo.si. 2012a. *Igram grozi finančni polom, turisti kar nočejo v London*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/sport/oi-2012/igram-grozi-financni-polom-turisti-kar-nocejo-v-london/288923> (28. maj 2013).
77. --- 2012b. *Olimpijske igre najbolj gledan dogodek vseh časov v ZDA*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/sport/oi-2012/olimpijske-igre-najbolj-gledan-dogodek-vseh-casov-v-zda/289414> (28. maj 2013).
78. SiOL.net. 2012. *OI v Londonu 400 milijonov funtov manj od proračuna*. Dostopno prek: http://www.siol.net/sportal/olimpizem/london_2012/novice/2012/10/oi_v_londonu_400_milijonov_funtov_manj_od_proracuna.aspx (26. maj 2013).
79. Slovenskenovice.si. 2012. *V London 86 slovenskih športnikov*. Dostopno prek: <http://www.slovenskenovice.si/time-out/v-london-86-slovenskih-sportnikov> (26. maj 2013).

80. Smith, Anthony. 2005. *Nacionalizem: teorija, ideologija, zgodovina*. Ljubljana: Krtina.
81. Splichal, Slavko. 1992. *Izgubljene utopije? Paradoksi množičnih medijev in civilne družbe v postsocializmu*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
82. Starc, Gregor. 2003a. *Discipliniranje teles v športu*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
83. --- 2003b. Telesne prakse športa kot torišče slovenskega nacionalizma: »Vsak poedinec je v narodu tekmovalec«. *Teorija in praksa* 40 (5): 907–925.
84. --- 2004. *Oblastni boj v črni skrinjici športa: šport kot arena slovenskega nacionalizma*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za podiplomski humanistični študij.
85. *Statistični letopis*. 2013. Dostopno prek: http://www.stat.si/letopis/2013/08_13/08-17-13.html (25. april 2014).
86. Stepišnik, Matija. 2006. *Medijska konstrukcija nacionalizma v športnih dogodkih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
87. Šabec, Ksenija. 2006. Lahi so sodrga in vi, njihova manjšina, imate to v genih. *Medijska preža* (5): 162–189. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/nestrpnost/porocilo/05/akutno/> (9. januar 2012).
88. Šaver, Boštjan. 2009. Družbena invencija in ideološka konstrukcija modernega športa. *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*, ur. Mitja Velikonja, Peter Stanković in Gregor Starc, 13–18. Maribor: Aristej.
89. Todorov, Tzvetan. 1991. Narod in nacionalizem. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 145–164. Ljubljana: Krt.
90. Toporišič, Jože. 1997. *Slovenski jezik in sporočanje I*. Maribor: Obzorja.
91. Tušak, Matej. 2010. *Razvoj športa od praskupnosti do danes*. Dostopno prek: <http://www.viva.si/V-gibanju/5461/Razvoj-%C5%A1porta-od-praskupnosti-do-danes?index=1> (10. junij 2013).
92. Valant, Anja, Marjeta Kovač in Mojca Doupona Topič. 2004. Šport in slovenska nacionalna identiteta. V *Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa*, 53 (3).

93. Vrcan, Srđan. 2006. *Nacija, nacionalizam, moderna država: između etnonacionalizma, liberalnog i kulturnog nacionalizma ili građanske nacije i postnacionalnih konstelacija*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
94. Weiner, Jay. 2003. Reporting on the Business of Sports. V *Real Sports Reporting*, ur. Abraham Aamidor, 214–225. Bloomington: Indiana University Press.
95. Wenner, Lawrence A. 1998. *MediaSport*. London, New York: Routledge.
96. Wodak, Ruth. 2002. What CDA is About – a Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments. V *Discourse as Social Interaction*, ur. Teun A. van Dijk, 1–13. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.